

Příloha 1 – rozbor rozhovorů s dětmi

Předškolní věk: 5-6 let

1. Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s domácími pracemi (Piaget)

1.1. Obhajující poslušnost – heteronomní nepochopení principu spravedlnosti

Matěj, 5 let

B: Co bys na to řekl? Je to takhle spravedlivé? M: *Jo*. B: Jakto? M: *Protože to maminka řekla*. B: Takže bys to udělal? M: *Jo, když by mi to mamka řekla, tak bych to udělal*.

Mína, 5 let

B: Co bys řekla? M: *Že to udělám*. B: Přijde ti to takhle spravedlivý? M: *Jo, když to řekla mamka, tak to je spravedlivý*.

Týna, 5 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivý? T: *Je to spravedlivý*. B: Jak to? T: *Protože to říká maminka*. B: Takže bys tu práci za oba udělala? T: *Ano*.

Alex, 5 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? A: *Nevím*. B: Přišlo by ti to spravedlivé? A: *Asi jo*. B: I kdyby pracovalo jen jedno z dětí? A: *Bylo by to tak, jak řekla mamka*.

Honza, 5 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v té situaci? Přijde ti to spravedlivé? H: *Je to spravedlivý*. B: I když pomáhá mamince jen jedno dítě na druhé si hraje? H: *Jak říká maminka, tak je to správně*.

Filip, 5 let

B: Co bys řekl v téhle situaci? Je to spravedlivé? F: *Ano.* B: Proč? F: *To nevím.*

1.2. Obhajující poslušnost – pochopení principu spravedlnosti – poslušnost nadřazena rovnosti

Stella, 5 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v téhle situaci? Kdyby mamka řekla, ať tu práci uděláš i za bráchu? S: *No tak já bych to udělala.* B: A proč bys to udělala? S: *Aby to Jáchym nedělal.* B: Ale i kdyby to byla jeho práce, tak bys nechtěla, aby to dělal? Proč? S: *No měl by to udělat, ale když by mamka řekla, ať to udělám, tak bych to udělala.* B: A proč? S: *Protože by to řekla.* B: A přišlo by ti to spravedlivý, že bys měla něco dělat za bráchu? S: *No příliš ne.* B: A proč bys to za něho teda udělala, když to není spravedlivý? S: *Protože jsem jeho ségra. A mamku poslouchám.*

Alexandr, 6 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? Přejde ti to spravedlivé? A: *Ani náhodou.* B: Udělal bys všechnu tu práci? A: *Nevím.* B: Líbilo by se ti, kdybys to musel udělat? A: *Já si nejsem moc jistý.* B: Udělal bys to za bráchu všechno? A: *No, možná jo, když on je takový malý.* B: Udělal bys to, i když to není spravedlivý? A: *Kdyby řekla mamka, tak jo.* B: Proč? A: *Protože by to mamka řekla.*

Gabriela, 6 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v této situaci? G: *To bych se asi naštvála.* B: Proč? G: *No protože bych musela jít a udělat všechnu tu náročnou práci.* B: Bylo by to spravedlivé nebo ne? G: *Nebylo by to spravedlivý.* B: Ale udělala bys to? G: *Udělala, ale pak bych si to šla hezky za ségrou vyřídit a ona by zase příště musela udělat práci za mě.* B: A proč bys to udělala? G: *Aby mamka nenadávala.*

1.3. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Eliška, 5 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v této situaci ty? E: *Že se mi to dělat nechce.* B: Proč ne? E: *Protože to není fér.* B: A jak by to bylo podle tebe spravedlivý? E: *Že bysme to dělali spolu. Se ségrou děláme taky všechno spolu.* B: A kdyby tě maminka poprosila, ať to uděláš i za ségru, udělala bys to? E: *Ne.*

Sebastian, 6 let

B: Co bys řekl na to, kdybys byl v téhle situaci? S: *Že se mi to nelíbí.* B: Přijde ti to takhle spravedlivé? S: *Ne.* B: Proč to není spravedlivý? S: *Protože ta holka nic nedělá a ten kluk musí udělat všechno.* B: Udělal bys to za toho druhého, kdyby tě mamka poprosila? S: *Ne, šel bych mu říct, že si nemá hrát na hřišti a jít domu mi pomoci.*

Jakub, 6 let

B: Co bys řekl v téhle situaci? J: *To nevím takhle z hlavy.* B: Přijde ti to spravedlivé? J: *Nepřijde.* B: Líbilo by se ti, kdybys musel udělat i tu práci za druhého? J: *Ne. Já by sem šel za nim a řekl mu, ať mi jde pomoci. Že až to uděláme, tak si půjdeme hrát spolu.* B: Takhle by to bylo podle tebe spravedlivé? J: *Jo.* B: A kdyby tě mamka poprosila, abys udělal práci i za druhého, udělal bys to? J: *Asi spíš ne.*

Šimon, 6 let

B: Co bys řekl v téhle situaci? Š: *Nelíbilo by se mi to.* B: Přijde ti to spravedlivé? Š: *Ne.* B: A jak by to bylo spravedlivé? Š: *Že bych mu řekl, aby mi pomohl.* B: Kdyby ti nechtěl pomoci a mamka ti řekla, abys to udělal, tak co? Š: *Neudělal bych to a pak bych řekl bráchovi, ať si to udělá.*

Viktorie, 5 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? V: *Nevím.* B: Je to spravedlivý? V: *Ne.* B: A jak bys to udělala, aby to bylo spravedlivé? V: *Já bych řekla bráchovi, aby mi šel pomoci.* B:

Kdyby ti brácha nepomohl a mamka ti řekla, ať to uděláš i za bráchu, udělala bys to? V: *Spíš ne. Nechtělo by se mi moc.*

Michael, 5 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? Je to spravedlivé? M: *Ne.* B: Proč? M: *Protože ona nedělala to, co má.* B: A jak by to bylo spravedlivé? M: *Aby každej udělal něco, to, co má udělat.* B: A kdyby ti mamka řekla, ať uděláš práci za oba, tak bys ji udělal? M: *Neudělal. Není to fér. Taky bych si chtěl jít hrát a nepracovat.*

Veronika, 6 let

B: Co bys řekla v této situaci? V: *Že nechci.* B: Proč ne? V: *Protože to není fér.* B: Nepřijde ti to spravedlivé? V: *Moc ne.* B: A jak by to bylo spravedlivé? V: *Kdybych oba udělali to, co řekla maminka.* B: A kdyby tě mamka poprosila, ať uděláš práci za oba. Udělala bys to? V: *Neudělala.*

Barbora, 6 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? Přišlo by ti to spravedlivé? B: *Moc spravedlivé by mi to nepřišlo. A od toho bráchy to je zlý, že utekl. Musel vědět, že tu práci nechá na holčičce a mamince.* B: A co bys udělala? B: *Udělala bych to.* B: Udělala bys práci i za toho bráchu? B: *To asi ne. Udělala bych to svoje.*

1.4. Obhajující rovnost – uplatnění principu slušnosti

Roman, 6 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v této situaci? Je to spravedlivé? R: *Myslím že ne.* B: Jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivý? R: *To nevím.* B: A udělal by si všechnu tu práci, kdyby ti mamka řekla? R: *Já bych to šel dělat, protože mám rád, když dělám třeba myčku. Baví mě to.* B: A udělal bys to i za toho svého sourozence? Tu jeho práci? R: *Jo.* B: Proč bys to udělal? R: *Protože ségra by třeba měla nějaký další úkoly, třeba do školy, tak bych to udělal za ní.*

Andrea, 6 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? Líbilo by se ti to? A: *Nelíbilo*. B: Přišlo by ti to spravedlivé? A: *Asi moc ne*. B: A udělala bys to i za toho druhého, kdyby tě mamka poprosila? A: *Asi jo*. B: A proč? A: *Abych pomohla a udělala pro ni něco hezkýho za to, jak se hezky ona stará o nás s tátou*.

Ben, 5 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? Ben: *Poslechnul bych*. B: Proč? Ben: *Protože by to mamka řekla*. B: Přišlo by ti to spravedlivé? Ben: *Moc ne, ale udělal bych to*. B: Z jakého důvodu? Ben: *Abych udělal mamce radost*.

2. Nespravedlivě úkolující tatínek: Příběh s pochůzkami (Piaget)

2.1. Obhajující poslušnost – heteronomní nepochopení principu spravedlnosti

Matěj, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Chová se ten tatínek spravedlivě? M: *Moc ne*. B: Proč ne? M: *Protože ten druhý taky nechtěl chodit*. B: A jak by to bylo spravedlivý? M: *Spravedlivý to je tak, jak řekne*. B: Takže kdyby ti taťka řekl, ať jdeš, i když se ti nechce, tak jak by ses zachoval? M: *Kdyby mi taťka řekl, tak bych šel*. B: Proč? M: *Protože by to byl můj úkol, když by mi to taťka řekl*. B: A má taťka právo na to ti říkat, co máš dělat? M: *Má*. B: Co mu to právo dává? M: *No je dospělej, tak ví, co máme dělat. My s bráchou nemáme rozum ještě*. B: Takže vám může dávat i nespravedlivé úkoly? M: *Co řekne taťka, tak je to tak správně*.

Mína, 5 let

B: Co si o tom myslíš? M: *Nevim*. B: Je to takhle od toho táty spravedlivý? M: *Když to tak chce, tak to spravedlivý asi bude*.

Týna, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé? T: *Jo.* B: Takže by měl chodit jen ten jeden kluk a ten druhý by mohl zůstat doma? T: *Jo, pokud by to táta tak rozhodl.*

Alex, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? A: *Ano.*

Honza: 5 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? H: *Asi jo. Když ten jeden nechce a řekne to, tak táta pošle toho druhýho.* B: A to ti přijde spravedlivé? H: *No jo.*

Filip, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé. F: *Jo.* B: I když jeden kluk chodí víc než ten druhý? F: *Jo.*

2.2. Obhajující poslušnost – pochopení principu spravedlnosti – poslušnost je nadřazena rovnosti

Stella, 5 let

B: Bylo to spravedlivý, že posílal jenom jednoho? S: *Ne.* B: Proč ne? S: *Protože co kdyby ten jeden byl zrovna pryč, tak kdo by to udělal.* B: Jak by to podle tebe bylo spravedlivý? S: *Aby chodili oba.* B: Tak jak by ses teda zachovala ty v té situaci? Nebo co by ten chlapec měl udělat? S: *Dělala bych to.* B: A proč? S: *Protože to řekl taťka. A taťka mě nikdy s ničím nenutí. Když mi něco řekne, tak to udělám.* B: A proč ho posloucháš? Musíš ho poslouchat? S: *No poslouchám, je to taťka.*

2.3. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Roman, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé? R: *Nebylo to spravedlivé.* B: Proč ne? R: *Protože musel pracovat jen ten jeden a ten druhý se mohl flákat.* B: A jak by to bylo spravedlivé? R: *Kdyby chodili spolu.*

Eliška, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? E: *Není.* B: Proč si to myslíš? E: *Protože ten jeden bude pak víc unavenější než ten druhý.* B: A jak by to bylo podle tebe spravedlivé? E: *Měli by se střídát.*

Sebastian, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? S: *Ne.* B: Proč to není spravedlivé? S: *Protože tu práci za tátu dělají děti.* B: A přijde ti spravedlivé, kdyby to měl ten jeden kluk dělat častěji než ten druhý? S: *Ne.* B: A jak by to mělo být? S: *Že by ten kluk šel pomoci tomu druhému.*

Alexandr, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? A: *Ne.* B: Proč? A: *Protože to je nespravedlivé, je to špatně.* B: A jak bys to udělal, aby to bylo dobře. A: *No já bych taky povídal, jako ten druhý, abych nemusel chodit.* B: A jak by to bylo podle tebe spravedlivé? A: *Já moc nevím, nemám takový mozek na to.*

Jakub, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? J: *Je to spravedlivé.* B: Jakto? J: *Protože táta je unavenější z práce a nemůže cítit nohy.* B: Ale přece toho jednoho posílal častěji než toho druhého. To ti přijde spravedlivé? J: *Třeba ten jeho brácha dělá pak zase jiný věci.* B: A jak by ses tedy zachoval? J: *No, kdyby mi řekl běž tam, tak bych asi šel, a neřekl bych ani jedno slovo.* B: Takže bys poslechnul? J: *Jo.* B: Proč? J: *Budu muset, jinak naštvu tátu.*

Šimon, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Š? *To je pěkně nefér.* B: Proč? Š: *Protože musí jen jeden.* B: A jak by to bylo spravedlivé? Š: *Já bych řekl tomu druhému ať mi pomůže. Nebo se příště vystřídáme.*

Viktorie, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Choval se táta spravedlivě? V: *Ne.* B: Proč ne? V: *Protože jeden nešel a ten druhý šel.* B: A jak by to mělo být? V: *Střídat se.*

Michael, 5 let

B: Co si o tom myslíš? M: *Že to je pěkně na nic.* B: Přejde ti to spravedlivé? M: *Vůbec.* B: A jak by to bylo spravedlivé? M: *Kdyby chodili oba dva stejně.*

Veronika, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivý? V: *Není.* B: Jak by to bylo spravedlivý? B: *Kdyby chodil vždycky jeden ten kluk a příště ten další.*

Andrea, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé od toho táty? A: *Nebylo.* B: Jak by to bylo spravedlivé? A: *Měli by se střídat pravidelně. Třeba si udělat nějakou tabulku kam by si to zapisovali. A táta by jim mohl dát třeba nějakou odměnu, aby chodili rádi.*

Ben, 5 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé? B: *Nebylo.* B: Jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivé? B: *Posílal bych je oba dva dohromady. A kdyby si stěžovali, tak by dostali práci ještě navíc.*

Gabriela, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? G: *Není.* B: Jak by to bylo spravedlivé? G: *Každý by měl dělat stejně práce*

Barbora, 6 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé? B: *To taky nebylo moc spravedlivé.* B: Jak by to bylo spravedlivé? *Kdyby třeba ten, co nechce chodit, dělal jiný věci. Kdyby mu táta dal jinou práci.*

3. Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s úklidem pokoje (Damon)

3.1. Úroveň 0-A

Mína, 5 let

B: Co si o tom chování maminky myslíš? Jak se zachovala? M: *Dobře.* B: Kdyby ti mamka něco slíbila a pak to nedodržela, tak by ti to nevadilo? M: *Ne, nevadilo.* B: Protože když by to řekla mamka, tak by to tak bylo v pohodě? M: *Jo.* B: Může takhle mamka říkat dětem, co mají dělat? M: *Jo.* B: Co jí k tomu opravňuje? Proč to může říkat? M: *No, protože to maminka a tu musím poslouchat.* B: A proč? M: *To nevím, ale musím a dělám to*

Šimon, 6 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? Š: *Zachovala se pěkně ošklivě.* B: Bylo to spravedlivý? Š: *Ne.* B: Proč? Š: *Porušila tu jejich domluvu.* B: Co bys teda poradil tomu Petrovi, aby udělal? Š: *Měl by si jít líp uklidit a pak jít za mamkou, aby ho pustila.* B: Může mamka takhle rozhodovat? Š: *Asi jo.* B: Musí děti poslouchat svoje rodiče? Š: *Jo.* B: Vždycky? Š: *Jo.* B: Proč je poslouchají? Š: *Protože je mají rádi a nechtějí je rozzlobit. A rádi pro ně něco dělají.*

Viktorie, 5 let

B: Jak se ta maminka zachovala? Co si o tom myslíš? V: *Zachovala se špatně.* B: Je to spravedlivý? V: *Není.* B: Může to maminka udělat? V: *Jo.* B: Proč? V: *Protože je to mamka.*

B: Takže co bys Míše poradila? V: *Já bych řekla mamce, že už mám pokoj hotovej, že můžu jít ven.* B: A kdyby ti to mamka zakázala? V: *Tak nevím. To je těžký.*

Michal, 5 let

B: Co si myslíš o tom chování maminky? Že slíbila něco a prostě druhý den to nedodržela? Je to spravedlivé? M: *Není.* B: Má na to maminka právo? M: *Nemá.* B: Co bys tedy poradil Petrovi, aby udělal? M: *Měl by říct mamince, aby se rozpomenula na slib a pustila ho.* B: A kdyby ho nepustila, tak co by měl udělat? M: *Kdyby mě tam držela celý dny vždycky tak ne, chtěl bych jít ven.* B: Může maminka rozhodovat a říkat Petrovi, co má dělat? M: *Nevím. Asi jo, když je to jeho mamka. Ale nevím proč.*

Alex, 5 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? A: *Bylo hezký.* B: Přišlo ti hezký, že porušila ten jejich slib? A: *Já nevím.* B: Bylo to spravedlivé? A: *Asi jo.* B: Může mamka přikazovat nebo zakazovat něco svým dětem? A: *Může.* B: Proč? A: *Protože je to mamka.* B: Proč posloucháš mamku? A: *Mám ji ráda.*

3.2. Úroveň 0-B

Stella, 5 let

B: Co bys na to řekla, kdyby ti mamka zakázala jít ven, i kdy ti to slíbila, když si uklidíš? S: *Tak by sem byla naprdlá v posteli.* B: Proč bys byla naprdlá? S: *Protože to je otravný.* B: Co je otravný? S: *Když se někam těšíš a pak nemůžeš.* B: Záleží na tom, že porušila ten svůj slib, co dala? S: *Jo, to se nedělá.* B: Takže bys byla naštvaná a zůstala doma? S: *No stejně bych šla ven.* B: A když by ti to nedovolila, tak bys stejně šla? Jakto? S: *Protože když mi to řekla napoprvé, že můžu jít ven a pak by mi to nedovolila, tak bych neměla čerstvý vzduch z venku.* B: A to vadí? S: *To je nezdravý.* B: Ale kdyby jí to bylo jedno a řekla ti, že nikam nejdeš? S: *Tak bych byla doma, hrála Minecraft a byla naprdlá.* B: Co mamce dává právo na to, ti takhle něco zakázat. Proč to může udělat? S: *Protože je dospělá a má mě ráda.*

Roman, 6 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? R: *Zachoval se zle.* B: Má maminka právo tohle říct Petrovi? R: *Myslím že jo.* B: Proč si to myslíš? R: *Protože maminka je dospělá a vždycky říká dělem, co mají dělat.* B: A co podle tebe měl Petr udělat? R: *Poslechnout ji a*

zůstat doma. Hrát si v pokojíčku nebo tak. B: A přijde ti to spravedlivé? R: *Nepřijde.* B: A proč bys ji poslechl i když je to nespravedlivý? R: *Protože to je maminka.* B: A to znamená co? R: *No že ji musím poslouchat.* B: Proč posloucháš mamku? R: *Protože je velká a chytrá.*

Týna, 5 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? Přišlo ti to spravedlivé? T: *Jo.* B: Přijde ti spravedlivé, když maminka nepustila svoji dceru hrát si ven, i když si uklidila pokoj? T: *Jo.* B: Může maminka holčičce něco zakázat? T: *Může.* B: Proč? T: *Nevím.* B: Musí děti poslouchat své rodiče? T: *Ano.* B: Proč? T: *Protože by jinak dostali na zadek.*

Jakub, 6 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? J: *Bylo špatný.* B: Přijde ti to spravedlivé? J: *Vůbec ne.* B: Myslíš, že mu tohle maminka může říct? J: *Nemůže, protože porušila slib.* B: Co by měl Petr teda udělat? J: *Já bych řekl, že jsem si to uklidil všechno a poprosil bych jí abych mohl jít ven.* B: A kdyby tě nepustila ani tak. J: *Zůstal bych doma.* B: Proč? J: *Abych neměl průšvih.*

Andrea, 6 let

B: Co si myslíš o takovém chování maminky? A: *Špatný.* B: Přišlo ti to spravedlivé? A: *Nepřišlo.* B: Proč ne? A: *Protože se s tou holčičkou na něčem domluvila a pak si jen tak řekla že ne, tak ne. To se mi nelíbí. Moje mamka to taky někdy dělá a nechápu proč. Vždycky se pak naštve a kope do dveří v pokoji.* B: Má na to maminka právo? A: *Nevím, co je právo.* B: Jestli to může maminka takhle zakázat. A: *No může. Maminka si může říkat a dělat co chce.* B: Proč to tak je? A: *Protože jí už rodiče nic nezakazují.* B: Proč rodiče můžou zakazovat něco svým dětem? A: *Jsou dospělí.* B: A co bys teda poradila té Míše? Co by měla udělat? A: *Zůstat doma.*

Honza, 5 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? H: *To se mi moc nelíbí.* B: Jakto? H: *Nezachovala se moc hezky.* B: Proč myslíš? H: *Petr to udělal všechno a ona mu nedovolila jít ven.* B: A to bylo špatně? H: *Jo, když mu předtím řekla, že bude smět jít.* B: Může mu to zakázat? H: *Může.* B: Z jakýho důvodu? H: *Co řekne, mamka tak musí dítě udělat.* B: Proč? H: *Jinak tě mamka může potrestat.* B: Co by teda měl Petr udělat? H: *Zůstat doma a uklidit*

si pokoj. B: A když ho měl uklizený? H: *Tak by měl zůstat doma a hrát si doma s hračkama.*
B: I když by to nebylo spravedlivé? H: *No, když by to mamka chtěla, tak by to tak udělal.*

Ben, 5 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? Bylo spravedlivé? B: *Nebylo to příliš spravedlivé.* B: Jakto? B: *Nesplnila to, na čem se domluvili.* B: A to vadí? B: *Jo, protože Petr šel a uklidil si a pak nemohl nikam, takže to bylo k ničemu.* B: Může mamka takhle porušit slib? B: *Může.* B: A Petr může porušit slib? B: *Ne.* B: V čem je teda rozdíl? B: *Mamka může Petra potrestat, ale on jí ne.* B: Co by teda měl Petr udělat? B: *Zůstat doma asi.* B: I když by to bylo nespravedlivé? B: *Jo, měl by jí poslouchat a chovat se k ní hezky.*

Gabriela, 6 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? G: *Nebylo to od ní moc hezký.* B: Bylo to spravedlivý? G: *Nebylo.* B: Co by Míša měla podle tebe udělat? G: *Mohla by jí jít poprosit, aby ji pustila ven nebo počkat, až maminka usne a jít.* B: Měla by porušit její zákaz? G: *Já bych se bála, ale kdyby se ona nebála, tak by mohla.* B: Co by se pak mohlo stát? G: *Když si toho mamka všimne, tak bude mít průšvih pěkněj.* B: Co to znamená? G: *Že jí mamka nějak potrestá.* B: A když si toho mamka nevšimne? G: *Asi si toho všimne.* B: I když bude spát? G: *Nějak to zjistí.* B: Může jí maminka vůbec něco zakázat? G: *Může.* B: Proč? G: *Protože je dospělá.* B: Co znamená být dospělý? G: *Víc umět a bejt velikej.*

Barbora, 6 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? Bylo to spravedlivé vůči té Míše? B: *Moc ne. Nesmí porušovat sliby.* B: Proč ne? B: *Protože jí pak už nebude nic věřit ta holčička.* B: Může jí to maminka zakázat i když porušila slib? B: *Může.* B: Proč? B: *Protože je dospělá.* B: Co by měla Míša teda udělat? B: *Zůstat asi doma a koukat na televizi třeba.*

3.3. Úroveň 1-A

Alexandr, 6 let

B: Co si o tom chování maminky myslíš? A: *Zachovala se pěkně blbě.* B: Myslíš, že se k němu maminka může takhle zachovat? Může mu tohle říct? A: *Možná ne, možná jo.* B: Může maminka říkat dětem, co mají dělat? A: *Může. Proč by nemohla.* B: Musí poslechnout

Petr svoji maminku? A: *Musí.* B: Proč? A: *Protože on nemá tolik rozumu jako jeho maminka.* B: Takže by měl zůstat doma? A: *Jo.* B: A přišlo by ti to spravedlivé? A: *Asi ne, ale mně by to nevadilo, já jsem rád doma. Můžu si hrát Minecraft.*

Filip, 5 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? Přijde ti to spravedlivé? F: *Jo.* B: Co bys Petrovi poradil, aby udělal? F: *No zůstane doma, když to mamka řekla.* B: Proč může mamka říkat Petrovi co má dělat? F: *Protože to je mamka.* B: A to znamená? F: *Že Petr nesmí odmíchnout.* B: Může Petr říkat mamce co má dělat? F: *To ne.* B: Proč ne? F: *Ještě nic moc nezná.* B: A až bude něco znát? F: *Mamka je víc chytrá.*

3.4. Úroveň 1-B

Veronika, 6 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? V: *To se mi moc nelíbilo.* B: Bylo to spravedlivé? V: *Nebylo.* B: Má maminka právo na to Míše takhle něco zakázat? V: *Spíš jo.* B: Proč myslíš, že má to právo? V: *Nevím.* B: Proč rodiče můžou říkat svým dětem, co mají dělat. V: *Protože je vychovávají. Rodičům zase říkali jejich rodiče, co mají dělat a já až budu maminka, tak to budu říkat taky dětem a tak.* B: A co bys teda poradila té Míše? V: *Aby zůstala doma a zeptala se další den, jestli nemůže ven.*

3.5. Nezařazené

Matěj, 5 let

B: Co o tom chování mamky myslíš? M: *Bylo špatný.* B: Proč bylo špatný podle tebe? M: *No Petr pak musel být smutnej. Já bych byl smutnej.* B: Z čeho bys byl smutnej? M: *Že bych nemohl za kamarádama. To by bylo na nic.* B: Vadilo by ti, že mamka porušila slib? M: *No vadilo.* B: A co by Petr měl udělat teda? M: *Zůstat doma.* B: Měl by zůstat doma, i když mamka porušila domluvu? M: *Jo.* B: Proč? M: *Asi měla důvod, aby ho nepustila.* B: Takže bys poslechnul? M: *Jo, byl bych doma.*

Eliška, 5 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? E: *Nelíbí se mi.* B: Proč ne? E: *Protože byla na tu holčičku zlá.* B: Přišlo ti to spravedlivé? E: *Nepřišlo.* B: Jakto? E: *Protože ta holčička*

udělala ten svůj úkol. B: Má maminka právo na to jí takto něco zakázat? E: Jo. B: Co jí k tomu opravňuje? E: To nevim. B: Musí jí ta Michalka poslechnout? E: Musí. B: Co se stane, když ji neposlechne? E: Maminka bude smutná.

Sebastian, 6 let

B: Co si myslíš o tom chování maminky? Jak se vůči Petrovi zachovala? S: Špatně. B: Bylo to spravedlivé? S: Nebylo. B: Jakto? S: Zakázala mu něco, když nemusela. B: Může mu to maminka takhle zakázat? S: Může mu něco zakázat, ale jen něco. B: Musí dítě udělat všechno, co mu maminka řekne? S: Všechno nemusí. B: A co třeba nemusí? A: Když maminka po něm chce třeba nějaký těžký věci a tak. B: A co by měl podle tebe Petr udělat? S: Jít ven. B: Měl by porušit ten její zákaz? S: Jo, protože ona porušila ten její slib, že když si uklidí tak půjde ven. Měl by jí říct, že má uklizeno a že půjde ven.

3. Třída: 8 – 10 let

1. Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s domácími pracemi (Piaget)

1.1. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Maty, 9 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to spravedlivé? M: Nebylo. B: Proč ne? M: Protože jako to měl udělat. Měla zavolat toho kluka, ať přijde domu a měl to svoje udělat. B: A kdybys byl ty v téhle situaci a mamka tě poprosila, ať uděláš něco i za ségry, udělal bys to? M: No já bych udělal nejdřív tu svoji práci a pak bych zavolal toho druhého, ať si jde udělat to svoje. B: Takže bys práci za toho druhého neudělal. M: Ne, není to tak správný.

Taisha, 9 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v této situaci? T: Já bych třeba řekla svému bráchovi, že to musí udělat, jinak to řeknu mamce a pak příště už nepůjde ven a bude mít zaracha. B: A přijde ti to spravedlivé, aby práci dělalo jen jedno z dětí? T: Nepřijde. B: A jak by to bylo spravedlivé? T: No, kdyby každé udělal tu práci, kterou jim maminka zadala.

B: A kdyby ti maminka řekla, že máš udělat práci i za tvýho sourozence, udělala bys to?

T: *Někdy třeba jo, ale většinou asi ne. Měly bysme každej dělat svoji práci a nevidim důvod, proč by brácha nemusel a já jo.*

Denis, 9 let

B: Co bys na to řekl? D: *Já nevim.* B: Přijde ti to spravedlivé? D: Ne. B: Jakto? D: *Protože nechápu, proč by mělo pracovat jen jedno z dětí. Bud' ať pracují oba dva nebo ani jedno.* B: A kdyby tě maminka poprosila, ať uděláš práci za oba, udělal bys to? D: *Neudělal.*

Frantis, 8 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? F: *Že udělám svoji práci a pak dojdu pro bráchu, aby udělal tu svoji.* B: A kdybys ho pak nenašel? F: *Tak nevim.* B: Kdyby tě mamka poprosila, ať to uděláš i za bráchu, tak co? F: *Tak bych to nedělal. Svoje bych měl splněný a on by to udělal až by přišel.*

Kryštof, 9 let

B: Co bys na to řekl, kdybys byl v téhle situaci? K: *Já, kdybych byl v téhle situaci, tak tu holčičku bych vůbec nikam nepustil a „knokoutloval jsem ji“ a kdyby utekla, tak já bych stál u dveří, protože bych to věděl, že chce odejít a dostala by na zadek. A ten chlapec by si zasloužil, že bude mít jídlo dřív než ta holčička, pokud to bude dělat on tu práci. A pokud by ona vůbec nic neudělala, tak nebude mít vůbec večeři. A druhý den bych jí dal alespoň tu snídani. Aby věděla, jaký to je pomáhat a co se stane, když nepomáháš.*

B: Takže ti takhle to rozdělení prací nepřijde spravedlivý? K: *Ne, nepřijde, to vůbec.* B: A jak by to bylo spravedlivé? K: *Kdyby ona udělala taky tu svoji práci.* B: A kdyby to holčička neudělala a maminka poprosila toho chlapečka, aby tu práci udělal za oba, tak co by měl udělat? K: *Nevim.* B: Kdyby tebe poprosila tvoje maminka, ať uděláš práci i za sourozence, udělal bys to? K: *Ne, nedělal bych to za ségru.* B: Proč ne? K: *Protože ona je líná a nechce dělat nikdy nic a hrozně mě štve. Já bych donutil ségru prostě, aby to udělala. Třeba bych jí otravoval nebo jí mlátil, než by to udělala.* B: Ty mlátíš svoji ségru? K: *No někdy jo, dávám jí pěstí do zad třeba.* B: Proč tohle děláš? Přece by se

nemělo ubližovat druhým lidem. *K: Když tě vytáčí, tak jim ubližovat můžeš. Správněj chlap se umí poprat mi říká táta.*

Dominik, 9 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? D: *Že se mi to takhle nějak nezdá.* B: Co se ti nezdá? D: *No to že bych pracoval i za ségru.* B: Přijde ti to spravedlivý nebo ne? D: *Je to rozhodně na sto tisíc procent nespravedlivý.* B: A jak by to bylo spravedlivý? D: *Nejvíc by se mi líbilo, kdyby udělala ona práci za mě.* B: A to by ti přišlo spravedlivý? D: *Ne, nebylo by to spravedlivý, ale bylo by to super.* B: A spravedlivý by to bylo jak? D: *Kdybych já udělal to svoje a ona taky.* B: A kdyby to neudělala a mamka tě poprosila, ať to uděláš za ségru, tak co? D: *Tak se jí na to vyprdnu.*

Adéla, 9 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? A: *V žádném případě.* B: V žádném případě co? A: *V žádném případě bych to nedělala.* B: Proč ne? A: *Protože to je nefér, aby si jeden hrál a jeden pracoval.* B: Takže bys to neudělala, kdyby tě mamka poprosila? A: *Ne a kdyby si ten brácha šel hrát, tak bych neudělala ani já to svoje a šla bych taky ven.*

1.2. Obhajující rovnost – uplatnění principu slušnosti

Eva, 8 let

B: Přijde ti takové chování spravedlivé? E: *Nepřijde, když to má udělat ten brácha.* B: A proč ti to nepřijde spravedlivé? E: *Protože to byla jeho práce, ta holčička si svoji práci udělala, tak by měl i on.* B: Jak by ses teda zachovala v té situaci ty? E: *Nooo asi bych to udělala.* B: Proč bys to udělala, i když ti to nepřijde spravedlivé? E: *A by maminka nemusela mít hodně práce přece.* B: Takže bys to udělala i za toho bráchu, abys tím pomohla mamince? E: *Jo.*

Tom, 8 let

B: Co bys na to řekl? T: *Nevim.* B: Udělal bys to i za bráchu? T: *Jo udělal.* B: A proč? T: *Protože mám svoji mamku rád.* B: Přišlo by ti to spravedlivý? T: *To by nebylo spravedlivý.* B: Tak proč bys to za toho bráchu udělal? T: *No kvůli mamce. Aby to nemusela dělat.*

Eliška, 8 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v této situaci? E: *Kdyby ten brácha odešel, tak bych mu řekla, nikam nechod', pomůžeš mi, ať to máme už za sebou.* B: A kdyby už tam nebyl, kdyby už odešel? E: *Tak bych řekla maminko, já za nim musím dojít, protože on mi nepomáhá. Tak já půjdu dolu a řeknu mu to a potom půjdeme a uděláme to spolu.* B: Takže ti to nepřijde spravedlivý? E: *Ne.* B: A spravedlivý by to bylo jak? E: *Když bysme se podělili o to.* B: Takže bys tu práci za toho druhého neudělala? E: *Ne.* B: Proč ne? I kdyby tě maminka poprosila, tak bys to neudělala? E: *Kdyby mě poprosila, tak bych to udělala.* B: A z jakého důvodu? E: *Chtěla bych jí velmi pomoci.*

Petr, 8 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? Líbilo by se ti to? P: *Nelíbilo.* B: Proč ne? P: *Nebylo by to fér. Byla to jeho práce.* B: Jak by to bylo fér podle tebe? P: *Kdybych si udělal já to svoje a ten druhý taky.* B: A kdyby tě maminka poprosila, abys to udělal? P: *Tak bych to udělal.* B: A proč? P: *Aby to nemusela dělat ona.*

Mia, 8 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivý? M: *Není.* B: Proč ne? M: *Protože ten kluk si půjde místo práce hrát a ta holka by nemohla.* B: Jak bys to udělala, aby to bylo spravedlivý podle tebe? M: *Že by nejdřív udělal tu svoji práci a pak by si mohl hrát.* B: A kdyby to třeba nechtěl udělat a maminka by tě poprosila, abys to udělal za něho, udělala bys to? M: *Joo.* B: A proč? M: *Protože o nás mamka stará, tak abych jí pomohla.*

Cecilie, 9 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v téhle situaci? C: *Že to udělám, ale aby se to příště už neopakovalo.* B: Přijde ti to takhle spravedlivé? C: *Ne, to mi nepřijde spravedlivý.* B: A jak by ti to přišlo spravedlivý? C: *Jakože on měl by si to odřít a až pak jít z kamarádama, aby to maminka nebo ta holčička nemusely dělat.* B: A kdyby ti mamka řekla, že máš udělat práci i za někoho jiného, udělala bys to? C: *Udělala bych to, ale poprosila bych jí, aby to příště udělal ten, za koho to dělám.* B: A proč bys to udělala, i když to není spravedlivý? C: *Aby to nemusela maminka dělat sama.*

Eva, 8 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v téhle situaci? E: *Nevím.* B: Přijde ti to spravedlivý? E: *Ne.* B: Proč ne? E: *Protože ta holčička musela dělat to, co by měl dělat on.* B: A jak by to bylo spravedlivý podle tebe? E: *Kdyby si nešel hrát s kamarádama a udělal to.* B: A kdyby ti třeba tvoje mamka řekla, ať uděláš práci i za někoho jinýho, třeba za sourozence, tak bys to udělala nebo ne? E: *Asi jo.* B: A proč, když to není spravedlivý? E: *Prostě aby to nemusela dělat mamka.*

Kateřina, 9 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? K: *No asi by mě to docela naštvalo, protože jako Kristýnka mi taky pořád říká, že jí neuklízím pokojíček, což není pravda. U mámy máme jeden a u táty máme dva. A jako jinak já bych to za ni asi udělala, kdyby máma chtěla.* B: A přišlo by ti to spravedlivé? K: *Nepřišlo, ale udělala bych to pro mámu, protože ona by pak byla smutná a musela by to dělat sama a byla by unavená, tak by jí to asi neudělalo moc dobře.*

Ivan, 8 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? I: *To by se mi nelíbilo.* B: Proč ne? I: *Protože to není fér.* B: Jak by to bylo fér? I: *Nevím.* B: A kdyby tě mamka poprosila abys udělal něco i za druhého, udělal bys to? I: *Ano.* B: Proč? I: *Protože on je můj sourozenec a třeba to udělat nemohl, nebo chtěl jít ven, tak bych to udělal a on by to udělal třeba příště za mě.* B: A co kdyby to příště za tebe neudělal? I: *Udělal. My si takhle*

pomáháme. – uplatnění principu slušnosti (vůči tomu bratrovi – „My si takhle pomáháme.“)

Simona, 9 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? S: *To by se mi nelíbilo.* B: Přejde ti to spravedlivé? S: *Ne. Protože ten chlapec šel někam jinam a nechal tam tu sestru jen.* B: A jak by to bylo spravedlivé? S: *Ten chlapec, aby pomohl mamce se ségrou.* B: A kdyby tě mamka poprosila, abys udělala práci za sourozence, udělala bys to? S: *Jo.* B: Proč? S: *Protože ji mám ráda.*

Julie, 10 let

B: Co bys řekla, kdybys byla v téhle situaci? J: *Že ne.* B: Proč ne? J: *Protože bych nechtěla dělat něco jenom já.* B: Přišlo by ti to spravedlivé? J: *Ne.* B: Jak by to bylo spravedlivé? J: *Kdyby on nikam nešel a udělal tu svoji práci a až pak šel.* B: A kdyby tě mamka poprosila, abys udělala práci i za něho, udělala bys to? J: *Pro mamku všechno. Udělala bych cokoliv, co si bude přát.*

Soňa, 9 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? S: *Dobře maminko, udělám to.* B: Přišlo by ti to spravedlivé? S: *Nepřišlo, pracovala bych tak i za bráchu.* B: A i přes to bys to udělala? S: *Jo.* B: A z jakýho důvodu? S: *Pro maminku, aby to nemusela dělat a odpočinula si.*

Kryštof, 10 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v této situaci? K: *Nechtělo by se mi.* B: Přišlo by ti to spravedlivé? K: *Nepřišlo.* B: Jak by to bylo spravedlivé podle tebe? K: *Každý by si udělal to svoje a pak volno. Jako je taková ta věta, co vždycky říká babička, že bez práce nejsou koláče. Nejdřív musíš něco udělat a až pak to příjemný.* B: A kdyby tě mamka poprosila, ať to uděláš i za toho druhýho? K: *Tak bych to asi udělal.* B: Proč? K: *Pro tu mamku.*

2. Nespravedlivě úkolující tatínek: příběh s pochůzkami (Piaget)

2.1. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Tom, 8 let

B: Co si o tom myslíš? Jednal ten taťka spravedlivě? T: *Ne, to nebylo spravedlivý.* B: A jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivý? T: *Oba najednou nebo pokaždý jeden.* B: Jak by ses teda zachoval? Nebo jak by se měl ten kluk zachovat? T: *Ze strachu bych to dělal.* B: Čeho by ses bál? T: *Že taťka pak bude naštvanej na mě.* B: A na bráchu by naštvanej nebyl? T: *Ne, on je menší totiž.* B: Takže bys to udělal, abys poslechnul tátu? T: *Jo. A hlavně někdo by tam musel dojít, tak bych tam šel.*

Eliška, 8 let

B: Choval se tatínek spravedlivě? E: *Nechoval.* B: Jak by to bylo podle tebe spravedlivý? E: *Tak, že ten chlapec druhý, kterému se nechtělo, tak že by šel s ním, do toho obchodu.* B: Že by šli společně, dohromady? E: *No. Jako já s mamkou taky chodím do obchodu, nebo s babičkou, aby nešla sama.*

Petr, 8 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to od toho tatínka spravedlivý? P: *Moc nebylo.* B: Jak bys to udělala, aby to bylo spravedlivý? P: *Měli by chodit oba nebo ani jeden.* B: Má vůbec tatínek právo na to takhle něco přikázat? P: *Má.* B: Proč? P: *Protože je to tatínek, ten se musí poslouchat.*

Maty, 9 let

B: Co tato situace? Choval se taťka spravedlivě? M: *Ne. Protože já, kdybych byl na místě toho, co nic neříká, tak by mi to bylo líto, že on nemusí chodit a já jo.* B: A jak by to teda podle tebe bylo spravedlivý? Co bys udělal v té situaci ty? M: *No... Tak já bych řekl tátovi, ať příští týden třeba posílá jen toho druhýho nebo tak něco.*

Cecilie, 9 let

B: Co si o tom myslíš? C: *Že by tam měli jít oba, protože stejně jednou tam bude muset jít. Jakože třeba jako dospělý nebo tak, jednou prostě budou muset takhle chodit někam, kam se jim nechce.* B: A přijde ti spravedlivý, kdyby chodil jenom jeden? C: *Ne, nepřijde.* B: Jak by to bylo spravedlivé? C: *Měli by se střídat.*

Taisha, 9 let

B: Co si o tom myslíš? T: *Myslím si, že záleží na tom, kolik jim je. Jestli tomu jednomu je třeba 8 a tomu druhému 12 a ten starší chodit nechce, tak to je špatně. Ten mladší je malej a neměl by chodit takhle někam sám. Ale ten starší by chodit mohl i sám.* B: A přišlo by ti to spravedlivé? T: *No, kdyby byl starší tak asi i jo, protože ten mladší by se někde mohl ztratit nebo tak. Ten mladší může dělat doma třeba jiný práce, na který není už malej.* B: A kdyby byli stejně starý? T: *Tak by mohl jít třeba jeden sám... ale pokud jsou furt děti, tak je lepší, když budou chodit spolu. Aby je někdo třeba neukradnul nebo tak.*

Eva, 8 let

B: Co si o tom myslíš? E: *To není správný.* B: Proč ne? E: *Protože to je nefér.* B: A jak by to bylo fér? E: *Aby to prostě dělali oba dva.*

Simona, 9 let |

B: Co si o tom myslíš? S: *Tohle taky asi není spravedlivý.* B: Proč ne? S: *Protože ten táta s těma dvěma synama.. ten chlapec šel někam jinam, někam ven a ten první chlapec byl doma a mohl si hrát a dělat si co chce, jenom protože je neposlušnej. Ten táta by ho měl potrestat.* B: Jak by to bylo spravedlivý? S: *Kdyby chodili oba, střídali se nebo ten druhý dělal jinou práci.*

Denis, 9 let

B: Co si o tom myslíš? D: *Táta by měl dát tomu co odmlouvá na zadek a stejně ho tam poslat.* B: Proč? D: *Protože neposlouchá a musí chodit jen ten jeho brácha.* B: A to ti přijde spravedlivé nebo ne? D: *Ne.* B: Jak by to bylo spravedlivé? D: *Střídat by se měli.*

Frantis, 8 let

B: Co si o tom myslíš? *Že by ten táta měl úkolovat oba dva stejně a neulehčovat si práci tím, že bude posílat jen toho hodnýho.* B: Je to spravedlivé? F: *Není.* B: A jak by to bylo spravedlivé? F: *Kdyby chodili spolu. Třeba i když by šli spolu, tak by to tomu druhému tolik nevadilo, protože by si mohli povídat a tak.*

Julie, 10 let

B: Co si o tom myslíš? J: *To není spravedlivý.* B: Jak by to bylo spravedlivé? J: *Kdyby přestal odmlouvat a šel s bráchou.* B: A kdyby nešel? J: *Tak by mu táta měl dát jinou práci.*

Kryštof, 9 let

B: Co si o tom myslíš? K: *To bych si musel promyslet.* B: Přijde ti to spravedlivé? K: *Ne. Pokud jeden protestuje, tak pokud by měl svůj mobil, tak by měl dostat zákaz mobilu za to, že protestuje, třeba i na měsíc. Pak už ten kluk nebude odmlouvat. Ten druhý, kterej nic neříká, tak to je dobře, tak by se měl chovat.* B: A jak by to teda měli udělat? K: *No ten kterej chodí víc by měl vzít i toho co protestuje s sebou taky, aby to bylo spravedlivé. A kdyby to byl můj brácha a nechtěl, tak ho chytnu, že jdeme na nákup, jinak bum bum. A on by šel se mnou na nákup.*

Dominik, 9 let

B: Co si o tom myslíš? D: *Že ten táta by měl toho, co neposlouchá potrestat. Za to že neposlouchá.* B: Je to spravedlivý? D: *Jasně že není.* B: A jak by to bylo spravedlivý? D: *Ty bráchové by měli chodit spolu nebo se vystřídat. Nebo si nějak jinak rozdělit tu práci.*

Soňa, 9 let

B: Co si o tom myslíš? S: *Že to je špatně.* B: Je to spravedlivý? S: *Není.* B: Jak by to bylo spravedlivý? S: *Kdyby se střídali. Že by chodili oba stejně často.*

Kryštof, 10 let

B: Co si o tom myslíš? K: *Že ten jeden je pěkně nevychovaněj.* B: Proč? K: *Není správný odmlovat.* B: Přejde ti to od toho tatky spravedlivý? K: *Ne.* B: A jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivý? K: *Poslal bych každý den jednoho. Ten den, ten co by nešel, tak by si hezky odpočinul a pak by další den zase šel.*

Adéla, 9 let

B: Co si o tom myslíš? Je to spravedlivé? A: *Není.* B: Jak by to bylo spravedlivé? A: *Kdyby se střídali nebo můžou chodit spolu.*

2.2. Obhajující rovnost – uplatnění principu slušnosti

Eva, 8 let

B: Co si o tom myslíš? Choval se tatínek spravedlivě? E: *Nechoval, to není fér, když to ani jedno z dětí nemá rádo a musí chodit jen jedno přece.* B: Takže co bys udělala v takové situaci ty? E: *Řekla bych tomu druhýmu, aby tam šel, aby to udělal pro tatínka.* B: A když by tam nešel? E: *Tak bych tam šla.* B: A proč bys tam šla, když ti to nepřejde spravedlivé? E: *No kvůli tomu tatínkovi, aby nebyl smutnej.*

Mia, 8 let

B: Co si o tom myslíš? Přejde ti to spravedlivý? M: *Taky není.* B: Proč ne? M: *Protože tamten by měl jít taky.* B: A jak by to teda mělo být správně? M: *Bud' se střídat nebo jít někdy oba spolu.* B: A když by příště nešel a měla si jít zase ty? M: *Tak bych už řekla, že nejdu.* B: I kdyby tě táta poprosil? M: *Tak bych šla, ale byla bych našťvaná.* B: A proč bys šla? M: *Pro tátu, aby nemusel chodit on.*

Kateřina, 9 let

B: Co si o tom myslíš? K: *Ten druhej by měl bejt rád, že má tatínka, kterej se o něj moc rád stará a neodmlouvat. On pro ně dělá všechno a oni si jen hrajou, tak by občas mohli nějak pomoci.* B: A ten taťka se tady chová spravedlivě k těm synům nebo ne? K: *No on asi nemá na výběr. Úplně spravedlivý to není, ale nic jinýho mu nezbyvá. Třeba by si to mohl udělat sám, ale asi nemá čas nebo tak, tak tam posílá toho jednoho.* B: A ten by ho měl poslechnout? K: *Jo, měl, aby pomohl.*

Ivan, 8 let

B: Co si o tom myslíš? I: *To není v pohodě.* B: Je to spravedlivé? I: *Není.* B: Jak by to bylo spravedlivé? I: *Měli by chodit spolu nebo pokaždý jeden.* B: A kdyby tě taťka poprosil, ať jdeš, udělal bys to? I: *Jo.* B: Jakto? I: *Protože to řekl a tátu poslouchám vždycky.* B: Proč? I: *Protože ho mám rád.*

3. Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s úklidem pokoje (Damon)

3.1. Úroveň 0-B

Eliška, 8 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? E: *Je to špatný.* B: Co bys na to ty řekla? E: *Bylo by mi to líto, mrzelo by mě to hrozně.* B: Proč by tě to mrzelo? E: *Protože porušila ten slib, tu dohodu naši.* B: A to je špatný? E: *Jo.* B: Co by podle tebe měla Michalka udělat? E: *Měla by říct, maminko, měla by sis vzpomenout cos mi slíbila, tak si běž lehnout, vyspinkej se a já zatím půjdu ven za kamarády. Prostě se vyspinkej a zítra ti snad bude líp.* B: A dokázala bys mi říct, proč má maminka právo říkat dětem, co mají dělat? E: *Nevim.* B: Z jakýho důvodu posloucháš rodiče ty? E: *Protože mi pak třeba něco zakážou a já to mám ráda, tak nechci, aby mi to zakázali. Třeba tablet nebo bombóny. Tak proto poslouchám, aby to nezakázali.*

Mia, 8 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? M: *Bylo mrzutý a špatný.* B: A může tohle mamka udělat? M: *Může.* B: Jakto? M: *Protože to je mamka.* B: Takže mamka může porušovat sliby? M: *Sliby porušovat nemůže. Ty se musí dodržovat, protože jinak by byl pak lhář a nedalo by se mu věřit.* B: Co by měla teda Míša v té situaci udělat, aby to bylo správný? M: *Měla by nejdřív udělat půlku práce, pak si odpočinout a pak to udělal celý a pak by poprosila maminku, jestli už může jít ven.* B: A mamka by jí měla pustit? M: *Jo, když to má hotový, tak jí pustí, protože jí to slíbila.* B: Může mamka takhle říct dítěti, co má dělat? M: *Může.* B: Z jakého důvodu může rodič nebo obecně dospělý dávat dětem příkazy? Co mu dává to právo? M: *Je starší.* B: Z jakého důvodu posloucháme rodiče jako děti? M: *Protože by mi jinak vynadali nebo mě nějak potrestali.*

Kryštof, 10 let

B: Co si myslíš o takovém chování maminky? K: *To nebylo hezký od ní.* B: Proč ne? K: *Nezachovala se hezky prostě. Jen protože je mrzutá pokazila holčičce den.* B: Bylo to spravedlivý nebo ne? K: *Nebylo.* B: Proč ne? K: *Nedodržela slib.* B: A má na to maminka právo? K: *Asi má.* B: Co myslíš, že jí dává to právo? K: *Je dospělá.* B: A musí jí ta Míša poslechnout? K: *Asi by měla.* B: Proč, když to není spravedlivý? K: *Pokud nechce dostat na zadek, tak by poslechnout měla. Jestli jí to nevadí, tak může jít ven, když si jí mamka nevšímne, ale asi jí pak potrestá nějak.*

3.2. Úroveň 1-A

Simona, 9 let

B: Co si takovém chování mamky myslíš? S: *Tak to je špatný chování.* B: Je to spravedlivé? S: *Není.* B: A může jí to ta mamka vůbec takhle zakázat? S: *Asi jo.* B: Co jí k tomu dává právo? S: *To nevím.. Asi tu holčičku nemá ráda, když je na ní takhle zlá.* B: A měla by jí ta Míša poslechnout? S: *No asi měla. Co říkají naši rodiče musíme poslouchat, abychom si pak mohli něco dovolit třeba. Když je posloucháme, tak nám víc dovolí. A já poslouchám rodiče hlavně proto, že je mám ráda a prostě je strašně miluju.* B: A musí rodiče někdy poslouchat své děti? S: *To ne. Děti je nemůžou potrestat nebo tak, rodiče jsou dospělý a můžou si dělat co chtějí a kdy chtějí a nepotřebují žádnou radu.*

Kryštof, 9 let

B: Co si o tom chování myslíš? K: *Já si dojdu na záchod a promyslím si to.* B: Nikam nechod', jen mi rychle odpovíš a můžeš jít, tohle je poslední příběh. K: *Tak jo.* B: Přijde ti to spravedlivé, od té maminky? K: *Není to spravedlivý. Kdyby tam byl i tatínek, tak bych se s ní hádal, aby mohl ven. Ale když tam táta není, tak ta máma si to dovolí. Ale ten kluk maká, uklízí si pokoj, mají domluvu a pak nemůže? No to ne.* B: A co bys Petrovi teda poradil? K: *Aby došel za tátou a řekl mu to.* B: A co by udělal táta? Ten by ho pustil? K: *No ten by mu řekl, ať chvíli počká, došel by za mámou a vyřídil si to s ní a Petr by pak přišel a máma by řekla, že je hloupá tůk tůk a pustila by ho.* B: A myslíš, že má mamka vůbec právo tomu Petrovi něco zakazovat nebo ne? K: *Máma nemá.* B: A táta? K: *Ten jo.* B: Proč táta jo? K: *Protože táta je velikej, všechno ví, je velkej, všechno umí a má sílu, takže když neposlechnu, tak by si to semnou vyřídil pěkně.*

3.3. Úroveň 1-B

Eva, 8 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? E: *No asi to řekla, protože chtěla být s tím klukem ona doma, aby si ho užila.* B: A bylo to od ní fér, když si ten Petr chtěl jít hrát s klukama? E: *Nebylo, protože si uklidil pokoj, jak maminka chtěla.* B: Záleží teda na tom, že porušila svůj slib? E: *Jo, to se nedělá.* B: Takže co by Petr měl udělat, co by měl říct? E: *Zůstat s ní doma.* B: Proč? E: *Protože mu to řekla a když by neposlechl, tak by se naštvála.* B: Musí se dělat, co řekne rodič? E: *Jo.* B: Proč se musí poslouchat rodiče? E: *Protože jsou to rodiče.* B: Takže ty bys zůstala doma? E: *Nechtěla bych, ale zůstala.* B: Proč? E: *Protože je správný poslouchat. Maminka věděla, proč to zakázala.*

Maty, 9 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? M: *Nebylo to od ní moc hezký.* B: Bylo to spravedlivý od ní? M: *To nebylo. Protože zrovna třeba když se ona špatně vyspala, tak on nemůže jít ven, když za to nemůže.* B: Takže by ho měla pustit? M: *No, aby to bylo spravedlivý, tak jo, když tak byli předtím domluvený už.* B: Záleží na tom, že porušila nějak ten slib, tu jejich dohodu? M: *To jo, měla by dodržovat sliby.* B: A co bys poradil tomu Petrovi, v téhle situaci? M: *Já bych mu řekl, že by měl říct jeho mámě, vysvětlit jí, že když*

si uklidí pokoj, tak může jít ven. Aby si vzpomněla. B: A kdyby si nevzpomněla a nechtěla ho stále pustit tak co? M: *Tak by měl poslechnout.* B: Z jakého důvodu děti poslouchají rodiče, nebo celkově dospělé? M: *Nevim.* B: Tak co dává právo rodičům říkat dětem co mají dělat? M: *Tak jsou to rodiče a ty prostě posloucháme. Starají se o nás.* B: A posloucháš ještě někoho jiného, než jenom rodiče? M: *Třeba moji starší ségru. Ta chodí do šestý třídy, takže je chytřejší než já, tak proto ji poslouchám.*

Cecílie, 9 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? C: *No jako je to nespravedlivý, ale asi má dobrý důvod, proč jí to zakázala. Třeba jako tady na Letné večer řadí nějaké lidi, který se snaží nějak ublížit člověku, tak to bych chápala. Jako nemůže tam jít sama. Takže kdyby to bylo takhle, tak to chápu a je to v pořádku, ale měla by to vysvětlit, kvůli čemu.* B: Takže kdyby byl pádný důvod pro to, aby nemohla, tak ti to přijde v pořádku? C: *Jo.* B: A kdyby žádný důvod neměla a jen se tak rozhodla? C: *Tak to není spravedlivý.* B: Má vůbec ta maminka právo na to, jí to zakázat? Může to vůbec udělat? C: *Je tvůj rodič, pomáhá ti, stará se o tebe, takže to může zakázat.* B: A nevádí, že tím porušila tu jejich dohodu? C: *No... sliby a dohody by se dodržovat měly, ale pokud má nějakou pořádnou důvod, proč jí to nedovolí, tak to může porušit.* B: A může takhle porušit slib i ta holčička, který dala mamince? C: *Ne, to nemůže.*

Ivan, 8 let

B: Co to chování maminky, bylo to od ní hezký? I: *Jo.* B: Jo? I když mu zakázala něco, na čem se předtím domluvili? I: *Ne, to nebylo vlastně.* B: Proč ne? I: *Protože porušila ten slib jen tak.* B: A může mu to vůbec takhle zakázat? Co jí k tomu dává právo? I: *Protože to je máma.* B: A to znamená? I: *Máma má vždycky pravdu, tak jí poslouchám, protože je chytřejší.*

Dominik, 9 let

B: Co si myslíš o takovém chování maminky? D: *Že má ten Petr asi nějakou zlou maminku, která ho nemá ráda.* B: Proč myslíš, že ho nemá ráda? D: *Protože se k němu chová tak špatně.* B: Je to její chování spravedlivé? D: *Není.* B: Proč ne? D: *Protože porušila tu jejich dohodu.* B: A může tu jejich dohodu vůbec takto porušit? Má na to právo? D: *Asi má, ale je to zlý.* B: Co jí to právo dává? Proč mu to může zakázat? D:

Protože.. já nevim. Asi protože je dospělá a už zná věci a tak. A taky se o něho asi stará, tak by ji měl poslouchat.

Soňa, 8 let

B: Co si myslíš o takovém chování maminky? S: *Nebylo moc hezký.* B: Bylo to od ní spravedlivý? S: *Nebylo to moc spravedlivý.* B: Jakto? S: *Nedodržela ten jejich slib.* B: Má právo na to porušit ten jejich slib? S: *Asi moc ne. Sliby se mají dodržovat.* B: Co by měl teda ten Petr udělat v té situaci? S: *Já bych asi za maminkou došla a hezky bych ji poprosila.* B: A kdyby tě maminka stejně nepustila? S: *Tak bych zůstala doma, když by si to přála.* B: I když by to nebylo spravedlivý a porušila by tak ten slib? S: *Jo, poslechla bych jí.* B: Proč posloucháš rodiče? S: *Protože se o mě starají a mají mě rádi.* B: Měli by rodiče někdy poslouchat tebe? S: *Ne, proč by to dělali? Vždyť jsem jejich dítě.*

3.4. Úroveň 2-A

Tom, 8 let

B: Co na takový chování maminky říkáš? T: *Není dobrý.* B: Má právo mu tohle říct? Zakázat mu jít ven, i když byli předtím domluvený? T: *Já si myslím, že ne.* B: Nemá na to právo? Proč ne? T: *Protože to slíbila.* B: Záleží teda na tom, že by porušila slib? T: *Jo.* B: A v jiný situaci můžou rodiče říkat svým dětem, co dělat? T: *Jo.* B: Jakto? T: *Vědí věci, co my ne, a tak se rozhodují líp.* B: Takže jak by se měl zachovat Petr v té situaci? T: *To nevim.* B: A co bys udělal ty? T: *Šel asi za tátou.* B: Proč? T: *Abych si stěžoval.*

Petr, 8 let

B: Co si o takovým chování maminky myslíš? P: *To bylo od ní zlý.* B: Proč? T: *Protože tak byly ta holčička s maminkou domluvený.* B: Co by měla teda Michalka udělat? P: *Jít za maminkou a poprosit jí, aby si vzpomněla na ten slib.* B: Má právo maminka takhle holčičce něco zakázat? Může to udělat? P: *Nemůže.* B: Jakto? P: *Mohla by zakázat, ale ne když to předtím slíbila.* B: Takže v jiný situaci může takhle maminka dávat příkazy nebo zákazy dětem? P: *Jo, to může.* B: Jakto? P: *Protože maminka ví, co je pro ty jejich děti nejlepší.*

Taisha, 9 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? T: *Myslím si o tom, že jakože mně by to nevadilo. Já bych byla třeba někdy ráda, že nemusím ven. Třeba když prší nebo tak, není dobrý chodit ven vždycky. Můžeš dostat třeba i úpal.* B: A přijde ti to spravedlivé, když takhle maminka zakáže něco holčičce, na čem byly předtím domluvené? T: *Jestli ta maminka byla s ní domluvená, tak to není spravedlivý.* B: A může jí to vůbec takhle zakázat? T: *Může.* B: Proč? Co jí dává to právo? T: *Protože má o ní starost. Takže to říct může, ale asi to není úplně správně.* B: Proč? Řekla jsi přece, že jí to může zakázat. T: *To může, ale není to správný. Kdyby neměly dohodu, tak nic neříkám, ale tohle se nedělá.* B: A co by teda Michalka měla udělat? T: *No asi zůstat doma, i když by chtěla ven. Protože maminka se o ní asi bojí, tak jí to nedovolila nebo tak něco.*

Eva, 8 let

B: Co si o tom mamky myslíš? E: *Nechová se hezky, protože to slíbila.* B: Bylo to spravedlivé? E: *Ne. Porušila slib.* B: A sliby se mají dodržovat? E: *Jojo, měly by se dodržovat.* B: Co se stane, když někdo nedodrží slib? E: *No ten druhý je pak smutnej a naštvanej a pak prostě to už nechce vůbec nikdy dělat.* B: Má mamka vůbec právo jí to zakázat? E: *Asi jo.* B: Jakto? E: *Protože chce, aby se nám nic nestalo a mají nás rádi.* B: A ty mamce můžeš říkat, co má dělat? E: *Ne, protože je to můj rodič.*

Kateřina, 9 let

B: Je takovéhle chování maminky spravedlivé? K: *Není. Ta máma by měla dodržet slovo. Moje máma to dělá tak – když já nedodržím slovo, tak ona taky nedodrží. Takže ta máma by ho měla dodržet, když to Míša udělá. Ona si vlastně zavaří takovej problém. Míša si pak jednoho dne totiž řekne: „tak když máma neplní slovo, tak to taky dělat nebudu.“ a bude.* B: Může to vůbec té holčičce zakázat? Má na to právo? K: *Neměla by to udělat, ale může.* B: Z jakýho důvodu? K: *Protože je rodič a ty jako děti posloucháme.* B: Proč je posloucháme? K: *Protože děti nemají ještě rozum a pak by to bylo špatný, kdyby rozhodovaly děti, tak by celej svět byl úplně naruby. Rodiče toho prostě víc vědí. Třeba když mi máma řekne, že tyhle kalhoty se hodí, protože venku je moc velká zima, tak se mi to sice někdy moc nelíbí, ale stejně to udělám, protože vim, že máma má pravdu. Si je pak nevezmu a je mi zima na nohy, takže vim, že měla pravdu.* B: A můžeš mít pravdu někdy ty? K: *To si nemyslím.*

Denis, 9 let

B: Co si o tom chování mamky myslíš? D: *Měla by ho pustit.* B: A když ho nepustí, tak to je spravedlivé nebo ne? D: *Ne.* B: Může mu to vůbec takhle zakázat? D: *Asi jo.* B: Z jakého důvodu? Proč má na to právo? D: *Prostě ví, co má dělat líp než za holčička.* B: A ta holčička neví, co má dělat? D: *Neví, protože je ještě malá, tak jí mamka musí radit ve všem. Ta máma třeba ví, proč by ta holčička neměla někam jít, ale ona je malá, a ještě to nechápe.*

Frantis, 8 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? F: *Že to nebylo úplně hezký od ní.* B: Bylo to spravedlivý? F: *No porušila tu jejich domluvu, takže ne. To ta holčička pracovala zbytečně.* B: A může jí to mamka zakázat? F: *Jo.* B: Co dává rodičům právo dětem něco zakazovat? F: *Protože jsou dospělí a už toho taky zažili víc a už s tím mají víc zkušeností, tak je posloucháme, že víme... Prostě jsou to hlavně naše rodiče, ty by se vždycky měli poslouchat.* B: A měli by rodiče poslouchat svoje děti? F: *To asi nemusí. Děti by neměly svým rodičům říkat co dělat.* B: Ani když budou už taky dospělí? F: *No pořád budou míň dospělí než ty jejich rodiče, takže toho vědí prostě míň a rodiče ví vždycky víc. I když budeme starý.*

Adéla, 9 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? A: *To by se mi taky nelíbilo. Všechny rodiče jsou takový zlý v těch vašich příbězích.* B: Připadají ti zlý? A: *Jo. Nechovají se hezky k těm dětem.* B: A tahle situace s Míšou, přijde ti to od té mamky spravedlivé? A: *Nepřijde.* B: Má na to ta mamka vůbec právo? A: *Jako asi má.* B: Proč myslíš? A: *Tak je dospělá. A třeba to tý Míše zakázala, protože viděla ve zprávách, že bude pršet, tak ji nechce pustit, aby nenastydla venku.* B: A co by měla teda Míša udělat? A: *To nevím. Ale já bych šla ven.* B: I přes zákaz mamky? A: *Pokud by mi nevysvětlila, proč nemůžu ven, tak bych utekla.*

3.5. Úroveň 2-B

Julie, 10 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? J: *Bylo špatný.* B: Bylo to spravedlivý? J: *Ne.* B: Má na to vůbec právo ji takhle něco zakázat? J: *Jako může, protože je její matka, ale občas nemůže.* B: A v čem je ten rozdíl? J: *Třeba když někdo uklidí, tak ho máma pustí ven a pak ho nepustí, protože já to nezajímá, tak to dítě pak bude smutné, tak to by máma neměla dělat. Měla by mít asi důvod a říct jí proč. Ale i tak by to neměla dělat. Ale jinak může dítěti rodič zakázat co chce.* B: Jakto? J: *Protože má už zkušenosti a ví víc o světě.* B: A může dítě někdy třeba zakázat něco rodiči? J: *Nemůže, ale může poradit.* B: Jo? A v jakých situacích? J: *Třeba já radím mamce, když je někde něco anglicky nebo tak, tak ona neumí vůbec, tak po mě chce pomoci.*

5. třída: 10–12 let

1. Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s domácími pracemi (Piaget)

1.1. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Anička, 11 let

B: Co bys udělala v této situaci? A: *Že udělám jen tu svoji práci a na tamtu kašlu.* B: Proč? A: *Nevim, nechtěla bych to dělat za toho druhýho.* B: Takže ti to nepřijde spravedlivé, aby něco takového maminka chtěla. A: *Ne, vůbec.* B: A jak bys to udělala, aby to bylo spravedlivý? A: *No každé by si udělal ten svůj úkol a pak by si mohl jít hrát.* B: A co když si ten brácha odešel hrát dřív, než by to dříví přinesl? A: *Tak bych šla za bráchou ven ho najít a říct mu, ať to udělá.* B: Proč? A: *Protože jen tak to je spravedlivý.* B: A když by ani tak nešel? Tak co bys dělala? A: *To nevim. Ale nedělala bych to za něj.*

Ondra, 11 let

B: Co bys řekl v téhle situaci? Přišlo by ti to spravedlivé? O: *Nepřišlo by mi to spravedlivý. Každé by si měl udělat tu svoji práci a až pak si jít hrát.* B: Takže jak by to bylo spravedlivé? O: *No, kdyby si každé udělal to svoje a až pak šel za kamarádama.* B: A kdyby tě mamka poprosila, ať uděláš práci i za toho druhého, udělal bys to? O: *No neudělal.* B: Proč ne? O: *Protože to není přece fér, to jsem říkal už.*

Dula, 11 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? D: *Řekla bych že to je nefér a že by měl nejdřív přinést to dříví a pak jít třeba ven si hrát. Aby si splnil taky tu svoji povinnost.* B: A kdyby ti mamka řekla, ať to uděláš za oba? D: *Udělal, ale to bych udělala jen podle toho, co by byla ta věc.* B: Co bys udělala a co ne? D: *Udělal bych jenom něco, co není tak náročný a zvládla bych to.* B: A proč bys dělala něco, co ti nepřijde fér? D: *Jako řekla bych, že udělám, ale pak bych za to třeba něco chtěla po ségře, že jsem to udělala za ní.* B: Takže bys to udělala kvůli tomu, že bys z toho něco pak získala? D: *Jo, přesně tak. Třeba by mi musela něco půjčit nebo tak.* –**spravedlnost rovnosti je nadřazena poslušnosti – udělala by to, aby z toho něco získala, není to nezištná pomoc, spíše pomoc pro dosažení něčeho pro sebe, nějaké výhody**

1.2. Obhajující rovnost – uplatnění principu slušnosti

Jáchym, 12 let

B: Co bys na to řekl, kdybys byly v této situaci? Přišlo ti to spravedlivý? J: *Ne.* B: Proč ti to nepřišlo spravedlivý? J: *Protože ten kluk by měl míň práce než ona, takže by to měl udělat.* B: A jak by ses teda ty v takové situaci zachoval? J: *Já bejt tou holkou, řek bych mamce, že můj brácha nic nedělá.* B: Takže bys to neudělal za toho bráchu? J: *Kdyby to neudělal, tak bych pak šel a udělal to.* B: Proč? J: *Z toho důvodu, aby to mamka nemusela dělat.*

Vanda, 10 let

B: Co bys na to řekla? Je to takhle spravedlivý? V: *No nepřijde mi to takhle spravedlivý.* B: Proč? V: *Protože každé dostal svoji práci, tak by ji měl udělat.* B: Udělala bys to za toho druhého? V: *Jo, asi jo. Nebo podle toho, kdo by to byl. Kdyby to byl můj brácha, tak bych to neudělala, ale kdyby to byl nějaký kamarád, tak jo.* B: A proč bys v tom dělala takový rozdíl? V: *Protože vim, že když je někdo cizí, tak to je jako návštěva a ta by neměla u nás pracovat, ale když to je můj bratr, tak by mi měl pomoci a je to nespravedlivý.* B: A jak by to bylo podle tebe spravedlivý? V: *Kdyby ta maminka nebo*

ta holčička zavolala na toho svýho bráchu, že to musí udělat a jestli ne, tak třeba dostane domácí vězení nebo nebude mít mobil. B: A když by to ani tak neudělal? V: Tak bych s tím mamince pomohla a bráchovi bych pak vynadala pořádně.

Evelína, 12 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v této situaci? E: *Nelíbilo by se mi to.* B: Proč ne? E: *Protože to takhle není spravedlivé. Přece nemůže pracovat jenom jeden a druhý si hrát.* B: Jak by ses teda zachovala? E: *Došla bych za bráchou, ať to jde udělat.* B: A udělala bys to za toho druhého, kdyby tě třeba tvoje mamka poprosila? E: *Asi by se mi to moc nelíbilo, ale udělala bych to, aby mamka neměla hodně práce sama. A pak bych si to s bráchou vyřídila.*

Adam, 11 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v této situaci? A: *Nevím.* B: Přišlo by ti to spravedlivé? A: *No to nepřišlo, ale připomíná mi to situaci doma.* B: Tohle se u vás doma děje? A: *Jo, občas jo.* B: Ty máš sourozence? A: *Jo, mladšího bráchu.* B: A za toho mladšího bráchu musíš někdy něco dělat? A: *Občas jo, když je třeba unavenej, nebo třeba něco nezvládá, tak mu pomáhám nebo to udělám místo něho.* B: A proč? A: *Protože jsem starší brácha a víc toho zvládnou. A mám taky větší rozum a vim, že to udělat někdo musí.* B: A kdybys měl stejně starého sourozence, tak bys to za něho dělal? A: *No to asi ne, to by měl udělat tu svoji práci sám.* B: A kdyby tě o to mamka poprosila? A: *Tak bych to udělal pro ni asi.*

Mili, 11 let

B: Přijde ti to spravedlivý? M: *Ne, není. Měla by tomu klukovi vynadat a říct mu, aby pro to dříví došel.* B: A když by to neudělal třeba tvůj brácha a ty bys byla v situaci, že by tě mamka poprosila, ať to uděláš i za něho, jak by ses zachovala? M: *Udělala bych to i za bráchu.* B: Z jakýho důvodu? M: *Protože máma je unavená a ten brácha to nechce udělat, tak abych jí pomohla.*

Irena, 12 let

B: Co by řekla? I: *Jako první mě napadlo, že to není vůbec spravedlivý. Já si myslím, že ta matka se mohla zachovat trochu jinak.* B: Jak by se měla zachovat podle tebe? I: *Podle mě by měla asi tomu chlapečkovi pak přidat práci, protože si flákal. Takže by ho měla potrestat.* B: A kdyby tě mamka poprosila, ať uděláš práci i za někoho jinýho, jak by ses zachovala? I: *Jakože pro mě by to bylo strašně nepříjemný, že bych dělala něco za někoho jinýho.. ale pokud by to řekla maminka, tak bych to musela udělat, protože bych jinak byla asi zlá vůči ní.*

Dana, 11 let

B: Co bys řekla v této situaci? Je to spravedlivé? D: *Ono to úplně spravedlivý není, protože ten chlapeček třeba tu práci nechtěl dělat, tak to udělal tak, že odešel, aby to udělala ta sestra a udělal to třeba naschvál, protože se mu to nechtělo dělat.* B: Jak by to podle tebe bylo spravedlivé? D: *Aby to bylo férový tak nevím... Ale udělala bych to prostě jinak.* B: Máš nějaký nápad, jak by se to dalo udělat? D: *No úplně nemám, ale prostě bych to udělala asi tak, že by mamka nedovolila chlapečkovi, aby šel ven s kamarády a prostě by udělal tu práci a až potom by mohl jít za kamarády.* B: A kdyby to mamka takhle nevyřešila, tomu klukovi to nezakázala a poprosila by tě, třeba tvoje mamka by tě poprosila, abys udělala práci i za toho druhého, udělala bys to? D: *Jo, udělala, protože nechtěla bych aby naše mamka dělala třeba víc práce a chtěla bych aby si taky odpočinula od té práce, takže bych jí pomohla.*

Matěj, 10 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? M: *Že to neudělám.* B: Proč ne? M: *Protože to není spravedlivý. Mělo by se rodičům pomáhat.* B: A jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivý? M: *To nevím. Asi bych to udělal a řekl jí, že příště udělá práci zase ona za mě a já si půjdu hrát.* B: A proč bys to za ni udělal, když ti to nepřijde spravedlivý? M: *Abych pomohl mamce.*

David, 11 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v této situaci? Přijde ti to spravedlivé? D: *No moc ne.* B: Jak by ti to přišlo spravedlivý? D: *Že bych řekl ségře, ať to udělá, abych to nemusel dělat za ni.* B: A kdyby to ségra neudělala a mamka tě požádala, abys to udělal? D: *Tak bych to udělal.* B: Z jakého důvodu, když ti to nepřijde spravedlivý? D: *Já nevím, mám rád mámu.*

Matyáš, 11 let

B: Je to takhle spravedlivé? Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? M: *No není a připomíná mi to, jak je to u nás doma. Ale není to spravedlivý.* B: A jak by to bylo spravedlivý? M: *Kdyby ta holčička udělala tu práci anebo protože kdyby ji celou udělala, tak by asi měla v tý kuchyni s nádobím víc než ten kluk. Tak aby to bylo spravedlivý, tak on by donesl dřevo a pak by jí pomohl udělat ještě trochu něčeho v tý kuchyni, protože nádobí je vždycky hodně, třeba v myčce.* B: A kdyby to ta ségra neudělala a třeba tvoje mamka tě poprosila, ať uděláš práci za oba, udělal bys to? M: *Jo, udělal. Jako takhle bych to udělal.* B: Proč, když to není spravedlivý? M: *Protože by mě o to poprosila maminka, kterou bolí záda, tak bych jí prostě pomohl.*

Beáta, 11 let

B: Je to takhle spravedlivé? B: *Není.* B: Proč ne? B: *Protože ten kluk nechal všechnu práci na holčičce.* B: A jak by to mělo být správně podle tebe? B: *Měl by pomoci tý mámě a pak by si až měl jít hrát s klukama.* B: A co kdyby ten kluk odešel a mamka tu holčičku poprosila, aby to udělala. Co by holčička podle tebe udělala? B: *Asi by to udělala, jestli má ráda svoji mámu. Já bych to třeba asi udělala, sice by se mi moc do toho nechtělo, ale ráda bych pomohla mámě.*

Eva, 11 let

B: Co bys na to řekla, kdybys byla v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivý? E: *Pro tu holčičku asi ne. Ten chlapeček místo toho, aby pracoval a pomáhal, tak si místo toho byl hrát venku. Jak by to teda bylo spravedlivý? Že by buď šel pomoci udělat tu svoji práci a kdyby byl už pryč, tak by až přijde měl udělat něco udělat na zahradě. Aby taky pracoval.* B: A kdyby tu svoji práci neudělal a třeba tvoje mamka tě poprosila, abys

udělala práci za někoho jiného, udělala bys to? E: *Asi jo, ale pak bych to šla říct tomu bráchovi.* B: Proč bys to udělala, když ti to nepřijde spravedlivé? Z jakého důvodu? E: *Noo, to nevim, přijde mi to správný pomáhat.*

Filip, 12 let

B: Přijde ti tato situace spravedlivá? F: *Moc ne.* B: Proč ne? F: *Protože ono je nefér, že jedna holčička si bude v klidu hrát a ten jeden chlapeček musí něco dělat, tak to ne. Prostě všichni musí uklízet.* B: Jak by to bylo podle tebe spravedlivý? F: *Prostě že by i ta holčička něco dělala. Nějak uklízela nebo tak.* B: Kdyby tě mamka poprosila, abys udělal práci i za někoho jiného, udělal bys to? F: *Joo, možná jo.* B: A proč? F: *Abych jí pomohl.*

Anička, 12 let

B: Co bys řekla v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivý? A: *Nepřijde. Ten kluk by měl taky pomáhat.* B: Jak by to podle tebe teda bylo fér? A: *Aby mu řekla, aby to šel udělat.* B: A kdyby nešel a mamka tu holčičku poprosila, aby to udělala i za bráchu. Co si myslíš, že by udělala? A: *Asi by to udělala.* B: Proč myslíš? A: *Chtěla by jí pomoci, aby to nemusela dělat sama.*

Klára, 11 let

B: Jak by ses zachovala v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivý? K: *Nepřijde mi to spravedlivý, ale udělala bych to tak, že příště, až se zase bude třeba něco uklízet a zase někdo bude muset dojít pro dříví, tak to bude naopak. Že by zase obě práce udělal ten chlapeček.* B: A kdyby ti mamka řekla, ať uděláš práci i za někoho jiného, tak bys to udělala nebo ne? K: *Udělala bych to.* B: Proč, když by to nebylo spravedlivé? K: *Já bych to udělala, aby to bylo hotový, ale řekla bych, ať to příště zase udělá on.*

Magda, 11 let

B: Co bys řekla v této situaci? Přijde ti to spravedlivý? M: *Nepřijde mi to spravedlivý.* B: Proč ne? M: *Protože ten kluk by měl taky něco udělat, aby nepracovala jen ta*

holčička. Takže kdybych byla ta holčička, tak bych to mamince řekla, že by to měl udělat brácha. B: A kdyby tě poprosila, ať to uděláš za oba? M: Ano, udělala, abych pomohla, ale jako příště by to udělal i ten druhý za mě.

Linh, 12 let

B: Co bys řekl, kdybys byl v téhle situaci? Přijde ti to spravedlivé? L: Pokud ten kluk je velkej bratr, tak to je asi spravedlivý. B: A kdyby byli ty děti stejně nebo podobně starý? L: Tak to moc ne. B: A jak by to bylo spravedlivý? L: Kdyby každě udělal jednu práci. B: A kdyby tě třeba mamka poprosila, ať uděláš práci i za někoho jiného, udělal bys to? L: Jo. B: A proč, i když by to nebylo spravedlivý? L: Protože rodiče mají na práci třeba něco jinýho a na tohle nemají čas.

2. Nespravedlivě úkolující tatínek: příběh s pochůzkami (Piaget)

2.1. Obhajující rovnost – rovnost nadřazena poslušnosti

Anička, 11 let

B: Co si o tom myslíš? Chová se tatínek spravedlivě? A: Nechová. B: A jak by to bylo spravedlivý? A: Poslal by každý den jednoho, musí se střídat. B: A když by ten jeden domlouval, že se mu nechce? A: Nemá se omlouvat, protože mu pak táta může dáhnť zaracha. B: Proč to může udělat? A: No je to táta, ty se musí poslouchat. Děti nemůžou dělat co se jim zalíbí. Nemají ještě rozum.

Ondra, 11 let

B: Co si o tom myslíš? Choval se táta spravedlivě? O: To taky nechoval. Měl by chodit i ten, co protestuje. Protože ten, co chodí, tak je jen hodný, a tak to dělá, ale ten druhý toho využívá a manipuluje s tím tátou. B: Tak jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivé? O: Měli by chodit ty kluci spolu, pokaždý jinej nebo by ten táta měl dát tomu co nechodí vždycky jinou práci. B: A kdyby tebe poslal taťka příště samotnýho, tak co bys udělal? O: No nešel bych. Taky bych si stěžoval jako brácha a pak bych nemusel.

Dana, 11 let

B: Co si o tom myslíš? D: *Tohle se mi úplně nelíbí.* B: Proč? D: *Protože jenom jeden musí něco udělat, třeba dojít na nákup a pak z toho nákupu, co přinese, tak z toho jí i ten druhý. A dojít takhle někam je docela práce, protože ten obchod je třeba daleko a tomu tátovi se asi nechce a ani tomu bráchovi, tak tam musí jít. Prostě bych udělala to, že bych poslala i toho druhýho, i kdyby si stěžoval. A třeba bych jim pak dala odměnu, aby jim tolik nevadilo chodit.*

Matěj, 10 let

B: Co si o tom myslíš? M: *Já nevím.* B: Chová se ten taťka spravedlivě? M: *Nechová.* B: Proč ne? M: *Protože pracuje jen ten jeden.* B: A jak by to bylo podle tebe spravedlivé? M: *Aby posílal oba dva, buď najednou, anebo pokaždý zvlášť a aby se střídali.*

David, 11 let

B: Co si o tom myslíš? D: *Tohle taky není spravedlivý úplně. Toho jednoho rozmazluje, že mu nezádá práci.* B: Jak bys to udělal, aby to bylo spravedlivé? D: *Tak třeba když by ten jeden donesl nákup, tak by ho ten druhý měl dát alespoň do ledničky, aby udělal alespoň něco.*

Matyáš, 11 let

B: Co si o tom myslíš? M: *Vlastně jakože není spravedlivý, když máš dva syny, tak někam posílat jen toho jednoho. Táta sice rozhoduje víc, a tak si může poslat koho chce, ale není to fér.* B: Jak by to bylo fér podle tebe? M: *Kdyby jednou poslal jednoho a po druhý toho druhýho.*

Beáta, 11 let

B: Co si o tom myslíš? B: *To je těžký. Asi to není spravedlivé, protože by měl poslat tamtoho, aby to alespoň zkusil, aby nemusel furt chodit jenom ten druhý.* B: Takže podle

tebe by to bylo spravedlivý, kdyby to alespoň zkusil? B: *Jo, měl by to alespoň zkusit a třeba by zjistil, že to není tak hrozný a pak by už chodil.* B: A kdyby nechodil? B: *Tak by měl dostávat zase jiný práce a ten co chodí takhle někam, tak by nemusel dělat zase tu jinou práci.*

Eva, 11 let

B: Co si o tom myslíš? E: *Táta se nezachoval spravedlivě, ale asi pro toho kterej si stěžoval to bylo dobrý. Ale táta se nezachoval správně, protože by měli oba synové dělat stejně.* B: A jak by to bylo spravedlivé podle tebe teda? E: *Šlo by to udělat tak, že by vždycky šel jen jeden a ten druhý si hrál a pak zase naopak.*

Anička, 12 let

B: Co si o tom myslíš? A: *Tohle není fér.* B: Jak by to bylo fér? A: *No, aby posílal oba dva. I kdyby ten jeden odmlouval, tak bych ho prostě poslala. Přece nebude dělat něco jenom jeden z nich a ten druhý bude doma, jenom protože není tak poslušnej a odporuje tátovi. Měl by jít taky, buď s bráchou nebo se střídat. Anebo by měl dostat jinou práci, klidně ještě náročnější, za to jak odmlouvá.*

Dula, 11 let

B: Co si o tom myslíš? D: *Tohle taky není spravedlivý. Ale když už se stane tahle věc, že jeden odmlouvá a nikam nechce chodit, tak bych ho tam stejně posílala alespoň občas, aby si zvyknul, že se musí dělat i věci, co tě nebaví.*

Klára, 11 let

B: Co si o tom myslíš? K: *Podle mě to není spravedlivý, měli by se spíš střídat nebo chodit spolu.*

Magda, 11 let

B: Co si o tom myslíš? M: *To taky není spravedlivé. I ten druhý by měl chodit na nákup.*

B: A jak by to bylo spravedlivé? M: *Tak že by se střídali. Jeden den by šel jeden, druhý den by šel druhý.*

Linh, 12 let

B: Co si o tom myslíš? L: *Takhle by to táta neměl dělat.* B: Proč ne? L: *Není to tak moc spravedlivý.* B: A jak by to bylo spravedlivé? L: *Kdyby se střídali.*

2.2. Obhajující rovnost – uplatnění principu slušnosti

Jáchym, 12 let

B: Bylo to spravedlivý? J: *Nebylo. Z toho důvodu, že ten kterej si stěžoval tak nechodil a ten druhý jo, i když nechtěl.* B: A dokážeš mi říct, co dává otcovi právo na to, aby tohle nakázal jeho synům? Proč ho ty děti musí poslouchat? J: *No tak asi aby neměl průšvih.* B: Takže jak by ses ten chlapec měl zachovat? J: *Říct bráchovi, že se musí střídat.* B: A když by ten brácha nechtěl? J: *Tak bych chodil, když to táta chce, abych mu pomohl. Udělal bych to pro toho tátu prostě.*

Vanda, 10 let

B: Co si o tom myslíš? Bylo to tady spravedlivé nebo ne? V: *Taky ne.* B: A jak by to bylo spravedlivý? V: *Kdyby se třeba střídali, že jeden půjde jednou na nákup, druhý půjde podruhé a tak pořád dokola. Mohli by se takhle střídat.* B: A kdybys byla ty v téhle situaci a taťka ti řekl, ať tam dojdeš? B: *Šla bych, když by chtěl. Můj tatka má totiž pořád hodně moc práce.*

Evelína, 12 let

B: Co si o tom myslíš? Choval se otec spravedlivě? E: *No nechoval, to nebylo ani trochu spravedlivý. Pro toho kluka, co nechodil, to teda asi bylo fajn, ale ten druhý musel být naštvanej. Jen je asi tak hodnej nebo poslušnej, že nic neřekl a dělá to vždycky sám.* B: Jak bys to udělala, aby to teda bylo spravedlivé? E: *Bud' by se museli střídat nebo chodit spolu.. anebo když ten jeden nechce někam chodit, třeba do obchodu, tak by měl dělat jinou práci za toho druhýho zase. Že když se tomu druhýmu nebude něco chtít, tak to za něho udělá, protože on za něho chodí do toho obchodu nebo někam kam má jít. Táta by měl tomu, co si stěžuje nějak domluvit, aby poslouchal.* B: A když by to neudělal a třeba tvůj taťka příště poslal jen tebe, tak co bys udělala? E: *Došla bych tam a pak vynadala bráchovi. Nebo ho vzala s sebou.*

Adam, 11 let

B: Co si o takovém chování myslíš? Choval se táta spravedlivě? A: *No neměl by hlavně někam posílat svoje děti samotný.* B: Proč ne? A: *Protože co když se ztratí nebo se jim něco stane třeba.* B: A kdyby to bylo někde, kde to znají a bylo to jen kousek třeba? A: *Tak by měl táta posílat oba dva, aby šli spolu. A třeba jim pak dát odměnu za to, aby se jim chtělo jít. Třeba jim říct, že když dojdou do toho obchodu, tak si tam můžou koupit něco pro sebe. Třeba sušenku nebo zmrzlinu.* B: A když bys byl ty v té situaci byl ty a taťka tě poprosil, abys šel? A: *No tak bych šel.* B: Proč? A: *Protože táta poprosil.*

Mili, 11 let

B: Co si o tom myslíš? M: *Není to fér.* B: A jak bys to udělala, aby to bylo fér? M: *Já bych řekla tomu druhýmu, ať to dělá, že to nechci dělat jenom já vždycky.* B: A kdyby to neudělal? M: *Tak bych to kvůli tátovi udělala.*

Irena, 12 let

B: Co si o tom myslíš? I: *Podle mě tohle by bylo spravedlivý, kdyby třeba ten, co si stěžuje byl mladší. Tak to by bylo v pohodě. Ale pokud by byli stejně starý ty kluci, tak*

to je špatný. B: A jak by to bylo správně, když by byli ti kluci stejně staří? I: Měli by chodit spolu nebo se střídat. A pokud by se mi to stalo, tak by se i to nelíbilo, ale zase bych asi šla, kdyby táta poprosil.

Filip, 12 let

B: Co si o tom myslíš? F: Tohle je celý špatně. Posílat dítě někam samotný? No to ne.

B: A kdyby to dítě bylo už starší? F: Jestli to je už starší, skoro dospělý dítě, tak jako jo. B: A je spravedlivý, že chodí jen jeden z těch synů? F: Možná. B: Takže tobě by

nevadilo, kdybys musel chodit třeba do obchodu a tvůj sourozenec, pokud nějakýho máš, tak by nemusel? F: Já mám ségru a asi v pohodě. B: Jakto? F: Prostě by mi to nevadilo, kdyby ségra nechtěla, tak bych tam došel za ní.

3. Nespravedlivě úkolující maminka: Příběh s domácími pracemi (Damon)

3.1. Úroveň 0-B

Anička, 12 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? A: To její chování je špatný. B: Jak špatný?

A: No chová se špatně k té holčičce, nespravedlivě. B: Co bys poradila teda té Míše, aby

udělala? A: Měla by přemlouvat, aby ji pustila. B: Může ji mamka vlastně vůbec

nepustit? Má na to právo? A: No může. B: Může porušit slib? A: Slib ne. Normálně může

říkat svojí dceři co má dělat, ale nesmí porušovat sliby. B: Proč ne? A: Protože ji ta

holčička příště už nebude vůbec poslouchat, když nedodrží slovo, bude naštavaná a pak

ji potrestají. B: Proč by jí potrestali? A: Protože nebude poslouchat. B: Proč

posloucháme rodiče? A: Protože jsou to naše rodiče a máme je poslouchat. B: Z jakého

důvodu? A: Aby nás nepotrestali.

3.2. Úroveň 1-B

Ondra, 11 let

B: Co si o takovém chování matky Petra myslíš? O: *Bylo zlý.* B: Má právo mu tohle říct? O: *No asi jako má, protože to je máma.* B: A máma může porušovat slib? O: *Neměla by, ale může to udělat, když bude chtít.* B: A je to spravedlivé? O: *Není.* B: Co mamku opravňuje k tomu dávat dětem příkazy? O: *To je těžký.. jak to říct.. prostě rodiče ti můžou něco zakázat, protože se o tebe starají a myslí to s tebou dobře. A asi vědí, proč ti něco zakazují, když to dělají.* B: A přijde ti to spravedlivé? O: *No to nepřijde. Ten Petr si tu svoji práci udělal, tak by měl jít ven.* B: A co bys mu teda poradil? O: *Aby za ní došel, jí poprosit a připomenout ten slib. A když by nedovolila, tak by měl zůstat doma. Asi k tomu měla mamka nějaký důvod.*

Matěj, 10 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? M: *Její chování není úplně hezký.* B: Proč ne? M: *Protože ten kluk bude naštvanej a smutnej.* B: Co by ho naštvalo? M: *Že mamka nedodržela tu jejich domluvu a on se těšil ven.* B: Může tohle mamka Petrovi říct? M: *Může.* B: Jakto? M: *Protože je to jeho rodič a toho by měl poslouchat.* B: Proč bys měl poslouchat to, co ti říkají rodiče? M: *Protože se o nás bojí a mají nás rádi.* B: Co by měl Petr udělat v té jeho situaci? M: *Já bych se zeptal mámy, co mám udělat pro to, abych mohl jít ven.. Nebo bych jí řekl, že když mám uklizeno v pokojíčku, tak že můžu chodit ven. Aby si to připomněla.* B: A kdyby ti to ani tak nedovolila, šel bys ven i přes zákaz? M: *To ne, zůstal bych doma.*

David, 11 let

B: Co si o takovém chování myslíš? D: *To by mi vadilo.* B: Přijde ti to spravedlivý? D: *Rozhodně ne. Porušila jejich domluvu. Kdyby nebyly domluvený, tak to je asi v pohodě.* B: Záleží na tom, že porušila slib? D: *Jo, měla by to dodržet.* B: Proč? D: *Protože on si příště už neuklidí, protože si uklízí, aby mohl ven. A když pak ven nesmí, tak si nebude ani uklízet.* B: Může mu to tahle zakázat? Má na to právo? D: *Jo.* B: Jakto? D: *Je to máma.* B: Máma se musí poslouchat? D: *Jo. I táta.* B: Proč? D: *Protože nám pomáhají, abychom až budeme starší věděli, co a jak. A živí nás a tak.* B: A co bys teda Petrovi

v téhle situaci poradil, aby mohl ven? D: *Třeba by mohl mámě pomoci ještě s něčím, třeba s nádobím nebo tak.*

Linh, 12 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? Jak se chová? L: *Špatně.* B: Přejde ti to spravedlivé? L: *Ne protože on si tu svoji práci už udělal a splnil svoji část dohody, tak by měla splnit i ona tu její.* B: Má mamka vůbec právo na to, mu takhle něco zakázat? L: *Asi jo.* B: I když porušuje slib? L: *Já si myslím... Asi by to šlo.* B: Jacto, že si to může dovolit? L: *Protože ona mu dává najíst, kupuje mu věci a tak. Tak by jí měl poslouchat.* B: A co bys mu teda poradil? L: *Měl by zůstat doma. Pokud mu máma řekla, že má zůstat doma, tak by měl.* B: Proč? L: *Aby jí zbytečně nestresoval.*

3.3. Úroveň 2-A

Anička, 11 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? A: *Když mu to slíbí, tak ho má pustit, to je nespravedlivý.* B: Proč ti to přijde nespravedlivý? A: *No musí dodržovat slib.* B: Takže jak by ses zachovala ty na jeho místě? A: *Šla bych asi ven.* B: I když by ti to maminka nedovolila? A: *No chtěla bych jít ven, tak bych ji poprosila.* B: A když by tě nepustila? A: *Slíbila to a sliby se nesmí porušovat.* B: A co by měl teda Petr udělat? A: *Říct mamince, aby ho pustila, že mu to slíbila a že by mu to měla splnit. Uklidil si přece ten pokoj.* B: A když ani tak by ho nepustila? A: *Tak bych byla naštvaná.* B: Proč? A: *Není to fér.* B: A co mamince dává právo na to, tohle říct? A: *Je to rodič a ty nám můžou říkat co dělat, ale někdy to je pěkně na nic.* B: Proč? A: *Protože už víc vědí.* B: Můžou děti říkat rodičům co mají dělat? A: *Ne.*

Vanda, 10 let

B: Co si o takovém chování myslíš? Bylo to spravedlivé? V: *Nebylo. I když ta maminka byla unavená, tak by mu to měla dovolit. Když půjde ten kluk teda ven si hrát třeba, tak si ta maminka alespoň odpočine chvilinku. Měla by pak volno pro sebe.* B: A záleží na tom, když takhle porušuje ten slib? Vadilo by ti, kdyby mamka porušovala sliby, který ti dala? V: *No, nevadí mi to. Nebo teda mamka mi vždycky všechno, co slíbila, tak*

splnila. Kdyby něco porušila, tak bych byla asi naštvaná. Proč bys byla naštvaná? Protože já, kdybych něco udělala a ona mi pak za to měla třeba něco dát a pak nedala, tak to bych to já plnila zbytečně. To by měla říct, že mi to splnit nechce a já bych pak nic nedělala. B: Co rodičům dává právo říkat dětem, co mají dělat? Z jakého důvodu ty třeba posloucháš maminku? V: Z toho důvodu že vim, že mamka má vždycky pravdu, protože je starší než já. Ví, co je správný.

Evelína, 12 let

B: Co si o takovém chování matky myslíš? E: To nebylo vůbec hezký. A teda nechápu, proč tý Míše něco takovýho vůbec řekla. B: Má právo jí tohle vůbec říct? E: Má, protože to je rodič, ale měla by mít důvod. Protože jestli byly spolu domluvený a ta mamka pak jen tak bez důvodu řekla, že ona nikam nepůjde, že nechce, aby šla, tak to teda bylo zlý. To by pak ta Míša dělala tu práci zbytečně. Nic by z toho neměla, že splnila ten svůj úkol. B: Záleží na tom, že ta maminka porušila ten slib? E: Jo, záleží, protože sliby se mají dodržovat. Když nevím, jestli to budu moct dodržet, tak nic neslibuju radši, řeknu třeba jen že možná nebo tak. B: A co se stane, když ten slib někdo nedodrží? E: No ten druhý bude pak naštvanej a nebude mu už nic věřit. B: A když se vrátím k tomu příběhu. Co bys Míše poradila? E: Aby šla za mamkou se jí zeptat, proč nemůže ven a nějak ji přemluvit, aby ji pustila. B: A když by ji nepustila ani tak? E: No tak asi zůstane doma, ale bude to teda na nic. B: A dokážeš mi říct, proč by děti měly poslouchat rodiče a celkově ostatní dospělý? E: No tak protože jsou prostě starší a už vědí, co je pro nás dobrý a co ne. A rodiče pro nás taky dělají hezký věci, jako třeba se o nás starají hezky a tak, tak je máme poslouchat taky, ať pro ně děláme taky něco hezkýho. B: A mají dospělí někdy poslouchat děti? E: To si nemyslim.

Adam, 11 let

B: Co si o takovém chování matky Petra myslíš? A: Bylo špatný. To se nedělá porušovat sliby. B: Co by měl teda Petr udělat? A: No zeptat se mamky, proč nemůže. Třeba měla nějaký důvod nebo chtěla, aby jí třeba pomohl ještě s něčím. Nebo se třeba něco stalo, to nevím.. Ale asi by mu to nezakázala jen tak, tak zjistit ten důvod. B: A přišlo ti takové chování mamky spravedlivý? A: No to nepřišlo. B: Má mamka vůbec právo na to, mu to zakázat? A: No jako jo, ale neměla by toho využívat. B: Dokážeš mi říct, co jí to právo

dává? A: *Ví, co je pro toho kluka nejlepší. On to zatím neví, tak by ji měl poslechnout, aby nebyla smutná nebo tak.*

Mili, 11 let

B: Co si o takovém chování matky myslíš? M: *Tak to je docela nefér. Jako chápu, že je třeba našťvaná ten den, ale pořád to je docela nefér.* B: A z jakýho důvodu ti to přijde nefér? M: *No pak ty holčičce může připadat, že to vůbec nemusela dělat a třeba příště už to neudělá, protože se jí to bude zdát zbytečný. A bude asi našťvaná.* B: Proč bude našťvaná? M: *Protože ta mamka porušila ten jejich slib.* B: Má právo mamka tohle říct? M: *No má, protože to je mamka. Protože rodiče jsou starší než ty, tak toho znají víc a třeba po tobě chtějí něco pro tvoje dobro, i když ty to ještě nechápeš.*

Matyáš, 11 let

B: Co si o takovým chování myslíš? M: *Bylo to takový nespravedlivý vůči tomu klukovi. Když mají domluvu, že když si uklidí a pak může jít ven, tak by mu to mohla dovolit, když mají tu dohodu.* B: A může to vůbec udělat? Zakázat mu něco, i přes jejich dohodu? M: *Asi jako jo, ale není to pěkný.* B: Měl by ji poslechnout nebo jít ven? M: *Poslechnout.* B: Proč posloucháme rodiče? Co jim dává právo nám říkat, co máme dělat? M: *Protože rodiče jsou naše rodiče. Nevim, jak jinak bych to líp popsal. Ještě nejsme dospělí, jsme děti.* B: A co to znamená? M: *Víc toho znají.* B: A až budeš dospělý, budeš mít právo říkat rodičům, co mají dělat? M: *No v některých situacích asi jo, to záleží. Ale furt to jsou rodiče, takže si nemáš dovolovat, i když si nemyslíš, že mají pravdu.* B: A když se vrátím ještě k tomu příběhu s Petrem. Co by měl udělat? M: *No to já asi nejsem moc takovej typ, co když mu mamka něco zakáže, tak to udělá i přes zákaz, takže moc nevím. Asi by měl zůstat doma nebo ji ještě poprosit, nějak ji udělat radost, aby mi to pak dovolila, ale byl bych jinak doma.*

Eva, 11 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? E: *Že když se na něčem domluví, tak by se to mělo plnit.* B: Bylo to spravedlivé od ní? E: *Vůbec.* B: Má mamka vůbec právo té holčičce zakázat jít ven? E: *To má, ale není to moc hezký.* B: Jakto? Vždyť porušila slib.

E: *Protože je to rodič a ten si nějaký věci může dovolit. I věci, co dítě ne.* B: Co jí to právo dává? Proč posloucháme svoje rodiče? E: *Protože oni nám vždycky poradí dobře.* B: Čím to je? E: *Protože oni dříve poslouchali svoje rodiče a ty jim vždycky poradili dobře, tak nám taky radí dobře.* B: A poradí vždycky dobře? E: *Občas se může stát, že ne, ale většinou jo, protože už mají zkušenosti a chtějí, aby se nám dobře dařilo.*

Filip, 12 let

B: Co si o takovém chování mamky myslíš? F: *Je špatný. Jestli jako je nějaká zlá, že řekla Petrovi, ať si uklidí, on si uklidil a ona mu to nedovolila, tak je to hodně špatný.* B: Proč je to špatný? F: *Protože porušila tu jejich domluvu, ten slib její. A to je zrada.* B: Mohl by porušit slib Petr? F: *Ne, protože by pak dostal na zadek nebo by mu vzala mobil nebo tak něco.* B: Proč má mamka právo na to, porušit slib a něco mu zakázat? F: *No je to rodič, tak na to trochu má právo, abys jí poslouchal.* B: Proč posloucháme svoje rodiče? F: *Posloucháme je protože to jsou naši rodiče.* B: A to znamená? F: *Že toho už hodně ví, musejí nás někdy chránit i když se nám to nelíbí. Ale vědí, co dělají.* B: Takže ta mamka ví, proč řekla, že nesmí Petr ven a myslela to s ním dobře? F: *Jo, tak nějak.* B: Takže by měl Petr udělat co? F: *No zůstat doma, když mu to řekla.*

Dula, 11 let

B: Co si myslíš o chování mamky v téhle situaci? D: *Takovou mamku bych nechtěla. Že něco slíbí a pak to nedodrží, to není hezký. Když už někdo udělá něco za něco a ten druhý to nesplní, tak mi to přijde nefér.* B: A má na tohle mamka vůbec právo? D: *Může to udělat, ale neměla by. Je možný, že se třeba v tu chvíli něco stane, a tak jí to kvůli tomu nedovolí. Ale když se nic nestalo, tak nevím, proč jí to zakázala. Proč by to dělala.* B: Co bys teda poradila holčičce v téhle situaci? D: *Třeba bych řekla mámě, že mi něco slíbila, tak prostě aby mi to dovolila. Nebo bych se jí zeptala, proč bych nemohla, když jsem udělala to, co chtěla. Chtěla bych zjistit důvod.* B: A měla by jí poslechnout nebo ne? D: *Asi by jí poslechnout radši měla, ale není to rozhodně v pohodě chování od té mamky.* B: Proč by jí měla poslechnout? D: *Protože je to její rodič, a tak toho už zná víc a prostě je dospělá, má zkušenosti, který ta holčička ještě nemá.*

Klára, 11 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? K: *Mně to přijde takový jako nespravedlivý, že si něco domluvili a pak to nedovolí. Když může a má čas a předtím ji to ta mamka dovolila, tak bych chtěla, aby to ona dodržela. Že jsem si uklidila, tak jako odměna to, že můžu jít s kamarádkama ven.* B: Může jí mamka takhle něco vůbec zakázat? Má na to právo? K: *No jako podle mě jo, ale jen v okolnostech, že se něco stane, nebo že má jinou práci, nebo že nemůže jít ven kvůli něčemu, třeba jiný věci, ale jen kvůli tomu, že mamka, aby nešla ven, tak to je nespravedlivý.* B: Co by měla Míša v té situaci udělat? K: *Měla by se zeptat proč, aby jí to mamka vysvětlila.* B: A měla by jí poslechnout? K: *No neměla by nikam odejít bez dovození.* B: Proč? K: *Protože kdyby se jí třeba něco stalo, tak by mamka ani nevěděla kde byla a taky by jí to mrzelo.* B: V tomhle by se měli rodiče poslouchat? Proč se mají rodiče poslouchat? K: *Zaprvé bychom jim měli pomáhat, protože oni za nás dělají taky spoustu věcí. A posloucháme je taky proto, že většina těch věcí, co nám řeknou, tak jsou dobrý k životu a pomáhají nám, tak bychom jim to měli oplácet.* B: A rodiče musí poslouchat svoje děti? K: *To ne, protože děti jim nedokážou dobře poradit.*

Magda, 11 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? M: *To není moc spravedlivý, protože ta holčička by si to zasloužila za to, že si uklidila ten pokoj.* B: Může to mamka vůbec udělat? Má právo na to porušit takhle ten slib? M: *No sliby se dodržují, takže asi ne.* B: Tak co by Míša v téhle situaci měla udělat? M: *Třeba by se měla domluvit s mamkou o nějakou práci navíc nebo tak, aby ji pustila.* B: A kdyby ji ani tak nepustila? M: *Tak by možná měla jít i bez dovození.* B: Nemusí poslechnout svoji mamku? M: *No rodiče by se poslouchat měli, ale tohle je nefér situace, kdy ta maminka něco nesplnila, tak ty taky nemusíš něco splnit. Ale kdyby předtím domluvený nebyly, tak by bez dovození neměla odejít a měla by poslechnout a zůstat doma.* B: Proč děti poslouchají rodiče? M: *Protože rodiče jsou víc chytrý a už to třeba i zažili, takže nám můžou poradit do života.* B: A děti můžou poradit rodičům? M: *Nemyslím si. Možná v něčem třeba někdy jo, nebo až budou starší.*

3.4. Úroveň 2-B

Dana, 11 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? D: *Tak tohle... Tak to úplně nevím.* B: Jak by ses cítila v téhle situaci? D: *Tak bych se cítila asi smutně, protože jsem udělala práci, kterou máma vždycky chtěla mít, ale v tu dobu by ona řekla ne, ty budeš tady a budeš dělat úkoly a takový nepůjdeš nikam ven, tak to potom je docela nefér a nevím, proč by to mamka takhle řekla, že nechce, aby šla ven, protože přece by se jí skoro nic nestalo, když bude venku jen s kamarádkama. A ona by asi uklidila ten pokojíček a udělala by úkoly a všechno, tak bych řekla, že to je pro ni práce už hotová a měla by mít možnost se jít pobavit nebo si odpočinout.* B: Záleží na tom, že porušila ta maminka slib? D: *No je to špatně, sliby by se měly dodržovat. Když se nedodrží, tak to je potom nefér a může se potom stát hádka.* B: Může jí tohle mamka vůbec říct? Něco takhle zakázat? D: *No může. Ale asi jak v který situaci. V některých případech to je v pohodě, někdy to třeba není oprávněný, ale právo na to má.* B: Z jakýho důvodu? Co jí dává to právo? D: *Řekla bych že proto, že se od ní učíme, co máme dělat. Bez rodičů by tu bylo úplně... prostě by to tu bylo jinačí, než to je teď. Kdyby děti nemusely poslouchat rodiče, tak by se chovaly, jak by chtěly a nešlo by to. Nebylo by to dobrý. A prostě třeba když děti jsou smutný, tak jim rodiče pomáhají nebo tak, tak i proto je pak posloucháme, když se k nám chovají hezky. Prostě se od nich učíme a oni na nás dohlíží.* B: A můžou se naučit i něco oni od nás? D: *Asi by mohly, kdyby děti uměly něco dobře a líp než oni, ale to se asi moc nestává.* B: A když se vrátím k tomu příběhu, co bys Michalce poradila? Co by měla udělat? D: *Zeptala bych se třeba mamky, proč nechce abych šla ven, co jí na tom vadí. A za druhé asi kdyby řekla, že by nechtěla a tak, tak třeba holkám řekla, že nemůžu a dělala bych si úkoly a kreslila bych si, abych se nenudila.* B: Takže bys poslechla, i když by ti to nepřišlo správné a spravedlivé? D: *No asi jo, protože poslouchat mamku takhle musím. Nemůžu si dělat co chci a chodit kam se mi zachce.*

3.5. Nezařazené

Jáchym, 12 let

B: Co si o takovém chování matky myslíš? Jak se zachovala? J: *Hodně špatně. Že je to vůči tomu Petrovi.. nevím jak to říct. Prostě udělal si svoje věci a chtěl si jít hrát s těma kamarádama, ale mamka mu to nedovolila, tak to je na nic. Ale zas je to jeho rodič, tak*

by měl poslechnout. B: A proč by měl poslouchat rodiče? J: Protože rodiče se poslouchají. Ale zase by ta máma měla dodržet to co slíbila. B: Takže ti přijde špatný, že porušila svůj slib, který dala Petrovi? J: Jo, to rozhodně. Sliby se dodržují. B: Takže by to měla dodržet? J: Jo. B: A když by to teda nedodržela, co bys na to matce řekl? Nebo co by měl Petr udělat? J: No měl by jí asi říct, že mu to slíbila, tak ať ho pustí. A když by ho nepustila ani tak, tak by asi měl jít, protože předtím mu slíbila že může. B: Takže bys maminku neposlechl? J: Tady asi ne. Ale asi by pak byla naštvaná.

Irena, 12 let

B: Co si o takovém chování maminky myslíš? Jak se zachovala? I: Normálně. Protože pokud má člověk v sobě nějaký věci, co o trápí, tak je normální že se třeba takhle zachová. B: Takže kdyby ti mamka zakázala něco, na čem jste byly domluvený, tak by ti to nevadilo? I: Mně se to stalo a bylo to docela smutný, ale asi v pohodě. Ale pokud máš třeba nějaký opravdový problémy, tak můžeš změnit názor třeba. Ale hlavní je to normálně říct a vysvětlit to. B: Takže nevadí, že nedodržela ten slib? I: Měly by se dodržoval, ale je to zase podle situace. Proto já nesnáším dávat někomu sliby, proto to nedělám moc, aby z toho pak nebyly problémy, když mi něco třeba nedovolí mamka. B: Co dává rodičům právo na to dávat dětem příkazy nebo zákazy? Proč je posloucháš? I: Protože se bojím, že by se na mě zlobily. Ale bylo by dobrý, kdyby rodiče uměli chápat svoje děti a nedávali jim zbytečný příkazy třeba, nebýt na ně zlý.

Beáta, 11 let

B: Co si o takovém chování myslíš? B: Není to fér, protože se takhle domluvily a je to taková jakože odměna za to, že když něco uděláš, tak můžeš jít ven, ale ona jí to zakáže, jak kdyby nic neudělala. B: Má mamka vůbec právo takhle Michalce něco zakázat, když na tom byly domluvený předem? B: Asi ne. Je to nefér. Neměla by to dělat. B: A měla by ji poslechnou ta Míša nebo ne? B: No, pokud nechce naštvat mamku, tak jo, ale jinak ne. Já bych šla asi ven, protože už mi předtím mamka řekla, že budu moct jít.

Příloha 2 – Příběhy s morálně problematickou zápletkou

Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s domácími pracemi

Jednou ve čtvrtek matka požádala svou holčičku a chlapečka, aby jí pomohli s domácností, protože byla unavená. Dívka měla utřít talíře, chlapec měl donést nějaké dříví. Ale chlapeček/holčička si šel/šla hrát na ulici. Takže matka poprosila druhé dítě, aby udělalo všechnu tu práci. Co bys řekl/a, kdybys byl/a v této situaci?

Nespravedlivě úkolující tatínek: příběh s pochůzkami

Jeden otec měl dva chlapce. Jeden z nich vždy, když byl poslaný na pochůzku, reptal/odmlouval. Ten druhý to také neměl rád, ale vždy šel, aniž by řekl slova. Takže otec si zvyknul posílat na pochůzky chlapce, který nereptal, častěji než toho druhého. Co si o tom myslíš?

Nespravedlivě úkolující maminka: příběh s domácími pracemi

Ted' ti povím příběh o Petrovi/Michaele a jeho/její matce, paní Johnsonové. Maminka chce, aby si Petr každý den uklidil svůj pokoj. Nemá žádnou jinou povinnost, musí si jen uklidit své věci. Pokud si ten pokoj neuklidí, má tam nepořádek, tak si nesmí jít ven hrát s kamarády. Jednoho dne má Petr svůj pokoj perfektně uklizený, ale jeho mamka se špatně vyspí a je opravdu mrzutá. Když se jí Petr zeptá, jestli může jít ven s kamarády, tak mu řekne: „Nezajímá mě, jestli jsem ti řekla, že si můžeš jít hrát ven když budeš mít uklizený pokoj, dneska prostě zůstaneš doma.“ Co si o takovém chování maminky myslíš?